

АНАЛИЗ НА ПОКАЗАТЕЛИТЕ ЗА РЕНТАБИЛНОСТ И НА ПОКАЗАТЕЛИТЕ ЗА ОЦЕНЯВАНЕ КАЧЕСТВОТО НА АКТИВИТЕ НА БАНКИТЕ В СТРАНИТЕ – ЧЛЕНКИ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ ПРЕЗ ПЕРИОДА 2007 – 2017 Г.

Гл. ас. д-р Аглика КЪНЕВА,
УНСС
E-mail: aglika.kaneva@abv.bg

***Резюме:** Публикацията е посветена на възвръщаемостта на банките в страните – членки на Европейския съюз – печалба след данъчно облагане, възвръщаемост на собствения капитал и възвръщаемост на активите. Разгледано е и изменението на показатели за оценяване качеството на банковите активи като: дела на експозиции под наблюдение и необслужвани експозиции в кредити и аванси на банките, специфични провизии и обезценки по кредити в банките в Европейския съюз и еврозоната, които също както показателите за възвръщаемост силно се влияят от финансовата криза.*

***Ключови думи:** банки, банкова система, показатели за възвръщаемост, печалба след данъчно облагане, възвръщаемост на собствения капитал, възвръщаемост на активите, показатели за оценяване качеството на банковите активи, съотношение на рискови експозиции към кредити и аванси на банките, специфични провизии, обезценки по кредити в банковата система, Европейски съюз.*

***JEL:** G210.*

Въведение

Анализът на финансовите показатели на банките е от изключителна важност, тъй като те акумулират голям финансов ресурс от гражданите и фирмите. Необходимо е да се осъществява строг контрол върху финансовото им състояние, тъй като изпадането на банка в неплатежоспособност оказва голямо негативно влияние върху цялата икономика.

Завадска, Дроздовска и Яворски (2012) посочват, че от оценката на дейността на банката са заинтересовани различни стопански единици, които с особено внимание следят два аспекта: ефективността на банковата дейност и рискът, носен от банката. Анализът на ефективността и риска като понятие *ex post* позволява да се оцени текущото състояние на банката и създава основа да се направят изводи за бъдещето. Оценката на ефективността се извършва както чрез използване на коефициенти, така и чрез по-сложните контролингови методи. Източници на информация за извършване на оценка са финансовите отчети на банката.

Според Джонсън и Джонсън (1996) анализът на финансовите резултати на една банка се извършва с цел да се направи оценка на изпълнението на набелязаните от мениджърите цели и задачи и да се сравнят постигнатите резултати с тези на други подобни банки. Оценката на изпълнението включва анализ на основните финансови отчети и разработване на основните съотношения и другите показатели, с които се измерват финансовите резултати. Целта на анализа е да се открият предимствата и недостатъците, което ще даде възможност на мениджърите да насочат усилията си към отстраняване на слабостите и запазване на силните страни.

Основните методи, използвани в банковия финансов анализ, включват анализ на съотношенията и тенденциите. Използването на аналитични техники варира от изследване на финансовите отчети до по-сложни методи като регресивния анализ.

Анализът на съотношенията разкрива връзките, влияещи върху оценката на бизнес средата, в която функционира банката, и спомага за определяне на параметрите на взаимозависимостите, които могат да се използват за идентифициране на потенциални проблеми. Сравняват се съотношенията за няколко периода с цел определяне на тенденциите.

Последният етап от аналитичния процес включва подбор на еднородните групи банки, които ще бъдат сравнявани. За целите на сравнителния анализ по еднородни банки аналитикът следва да подбере внимателно онези банки, които имат сходни характеристики. Джонсън и Джонсън (1996) считат, за много полезно, ако анализът включва сравнение с други

банки от същия географски район или търговска зона с цел идентифициране на предимствата и недостатъците на конкурентите.

Завадска, Дроздовска и Яворски (2012) твърдят, че във финансовите отчети намират отражение операциите, извършвани от банката, защото те формират баланса на банката и нейните финансови резултати. От успеха на трансакциите зависи състоянието на банката, а финансовите отчети дават възможност да се направи обща оценка на влиянието на операциите върху състоянието на банката. Франк Джонсън и Ричард Джонсън (1996) изказват становището, че „за да се управлява рентабилността на една банка в динамична, непрекъснато променяща се конюнктура, е необходимо професионално разбиране и интерпретиране на информацията от финансовите отчети“.

Изследването на рентабилността на банките в страните – членки на Европейския съюз е концентрирано върху някои ключови финансови показатели за кредитните институции като печалба след данъчно облагане, възвръщаемост на собствения капитал и възвръщаемост на активите. Това са основни показатели за оценка на рентабилността на банките. В анализа са включени и показатели за оценяване качеството на банковите активи, върху които финансовата криза оказва голямо отражение, както и върху показателите за рентабилност – експозиции под наблюдение и обслужвани експозиции към кредити и аванси на банките, специфични провизии на банките и обезценки по кредити в банките в Европейския съюз и еврозоната. Приходите на банките се формират от техните активни операции. Качеството на банковите активи е определящо за рентабилността на банките и по тази причина показателите за оценяването му са включени в анализа. При анализа страните от Европейския съюз са разделени в три групи. Първата група включва старите страни – членки на Европейския съюз и еврозоната – Белгия, Германия, Италия, Люксембург, Холандия и Франция, които основават Европейската икономическа общност. Втората група включва останалите страни – членки на Европейския съюз, които влизат в еврозоната. Третата група обхваща страните от Европейския съюз, които не са част от еврозоната – Великобритания, Дания, Швеция, Полша, Унгария, Чехия, България, Румъния и Хърватска.

Периодът на изследването е от януари 2007 г. до декември 2017 г. включително. Този период обхваща годините на световната финансова и икономическа криза и дълговата криза в еврозоната. В настоящото изследване са използвани официални статистически данни на ЕЦБ и БНБ.

За някои от показателите не са налични данни за отделни години от анализирания период в някои от страните¹.

Обект на изследването са банките като водещи финансови посредници в икономиката. Предмет на изследването са рентабилността и качеството на активите на банките.

Основната цел на разработката е да се изследва динамиката на печалбата след данъчно облагане, на възвръщаемостта на собствения капитал и на възвръщаемостта на активите на банките в страните – членки на Европейския съюз през периода 2007 – 2017 г. и се анализират мерките за подобряване на финансовите им резултати.

За да се реализира целта, в студията се очертават следните конкретни задачи:

1. Количествен анализ на показателите за рентабилност на банките в страните – членки на Европейския съюз.
2. Сравнителен анализ на финансовите резултати на банките в Европейския съюз.
3. Количествен анализ на показателите за оценяване качеството на активите на банките в страните – членки на Европейския съюз.

¹ За 2007 г. не са налични данни за анализирания показател за банките от еврозоната като цяло и липсват данни за някои от финансовите показатели общо за банките от Европейския съюз, както и за Германия, Люксембург и Холандия. При Ирландия, Гърция, Испания и Австрия за 2007 г. липсват данни за специфични провизии, а частични данни са налични за печалба след данъчно облагане, възвръщаемост на собствения капитал, възвръщаемост на активите, съотношение на експозиции под наблюдение и необслужвани експозиции към кредити и аванси. За съотношението експозиции под наблюдение и необслужвани експозиции към кредити и аванси на банките липсват данни за Ирландия до 2012 г. При банките от еврозоната в новите страни – членки на Европейския съюз Словения, Кипър, Малта, Словакия, Естония, Латвия и Литва за 2007 г. липсват данни за специфични провизии, а частични данни са налични за печалба след данъчно облагане, възвръщаемост на собствения капитал, възвръщаемост на активите, дял на експозиции под наблюдение и необслужвани експозиции в кредити и аванси, като данни са налични за Словения, Малта, Словакия и Литва. За съотношението на експозиции под наблюдение и необслужвани експозиции към кредити и аванси за Словения данни са налични след 2011 г., а за Кипър – след 2009 г. При страните – членки на Европейския съюз, които са извън еврозоната – Великобритания, Дания, Швеция, Полша, Унгария, Чехия, България, Румъния и Хърватска – 2007 г. частични данни са налични за показателите печалба след данъчно облагане, възвръщаемост на собствения капитал, възвръщаемост на активите, съотношение на експозиции под наблюдение и необслужвани експозиции към кредити и аванси, като данни са налични за България, Румъния, Чехия и Полша. Данните за Хърватска са за периода 2013 – 2017 г. Данни за показателя съотношение на експозиции под наблюдение и необслужвани експозиции към кредити и аванси за Чехия са налични само за 2016 и 2017 г., за Швеция – за периода 2011 – 2017 г., а за Великобритания липсват данни за 2007, 2014 и 2015 г.

Основната теза на разработката е, че световната финансова и икономическа криза оказва силно негативно влияние върху рентабилността и качеството на активите на банките в страните – членки на Европейския съюз, но към края на анализирания период се наблюдава подобрене на финансовите резултати и стойностите на показателите за оценяване качеството на активите на банките.

Използваната методология е комбинация от няколко метода на анализ и по-конкретно сравнителен анализ, индукция и дедукция, дескриптивен анализ и синтез, историко-логически анализ. Предпочитание се отдава на аналитичния подход, който гарантира по-голяма обективност на резултатите.

1. Динамика на печалбата след данъчно облагане, възвръщаемост на собствения капитал и възвръщаемост на активите на банките в страните – членки на Европейския съюз през периода 2007 – 2017 г.

1.1. Теоретични основи на анализа на банковата рентабилност

Vikker и Bos (2008) отбелязват, че „акционерите на банка получават нейната печалба и следователно са заинтересовани да максимализират тази печалба. Те могат да постигнат това, като максимизират приходите и минимизират разходите“.

Според професор П. Стефанова (1994) „рентабилността на банките изразява тяхната доходност“. Доцент С. Трифонова (2002) твърди, че „рентабилността (доходността) на банките дава представа за крайния резултат от тяхната дейност“. Според Доцент С. Трифонова (2002) „тя в основна степен зависи от характера на дейността им, от обема, състава и структурата на активите и пасивите им, които намират краен израз във величината и динамиката на приходите и разходите на търговските банки“.

Според професор П. Стефанова (1994) „Печалбата на банките дава представа за крайния резултат от тяхната дейност. ... Увеличаването на нейния размер е обективна потребност на авансирания капитал в банковото дело“. Vikker и Bos (2008) посочват, че „банките максимизират печалбата си“. Професор П. Стефанова (1994) счита, че „най-добра характеристика на процеса на самонарастване на банковия капитал, т.е. на рентабилността на банките, дава нормата на печалбата, определяща се като отношение на брунтата печалба, намалена с данъците към стойността на активите на банката“.

Рентабилността на банките може да се установи по различен начин. Различните показатели дават представа за една или друга страна на дейността им. Професор П. Стефанова (1994) изброява следните показател

тели. Най-съществен показател за оценка на крайните резултати от активните и пасивните операции на банките дава нормата на печалбата, установена като отношение на печалбата към сумата на активите. Този показател дава представа за реализираната печалба със 100 единици активи, т.е. за получената печалба от 100 единици авансиран капитал в банката. На негова основа може да се определи мястото на банките в банковата система и в икономиката като цяло. Банките се стремят да реализират най-малко средната за страната норма на печалба. Чрез този показател може да се установи доколко те са постигнали това. Ако нормата на печалбата е ниска, може да се направи извод, че банката провежда прекалено предпазлива заемна и инвестиционна политика и текущите ѝ разходи са големи. Високата норма на печалбата показва, че банката провежда агресивна кредитно-парична и инвестиционна дейност, увеличава дела на доходоносните си активи, намалява експлоатационните си разходи. Такава банка вероятно поема и по-голям риск. Това, от една страна, е добре. Повишава се рентабилността ѝ. Не трябва да се забравя обаче, че по-големият риск може да доведе и до по-големи загуби, включително и до фалит.

От гледна точка на интересите на акционерите важно значение има нормата на печалбата на една акция, която се изчислява като отношение на печалбата към броя на акциите или нормата на печалбата на акционерния капитал, представляваща отношение на печалбата към акционерния капитал.

Нормата на печалбата на капитала се установява като отношение на печалбата към капитала на банките.

Почти всички изброени показатели дават представа за доходността на банките. Най-неточна и непълна от гледна точка оценката на рентабилността им е нормата на печалбата на една акция.

Според професор П. Стефанова (1994) прекалено високата норма на печалбата на акционерния капитал при сравнително невисока норма на печалбата към активите може да бъде резултат на големия дял на привлечения капитал и съответно малкия дял на собствения капитал в пасивите ѝ. Това поражда проблеми по отношение ликвидността на банките. От гледна точка интересите на акционерите банката работи ефективно, но прекалено големият размер на задълженията ѝ може да доведе и до фалит.

Професор П. Стефанова (1994) изказва становището, че увеличаването на дела на доходоносните активи – кредити и инвестиции е важен фактор за повишаване доходността на банките, въпреки че този фактор има и негативно влияние. Той увеличава финансовия риск на банките – снижава надеждността на кредитите, намалява ликвидността и увеличава риска в резултат на съкращаване на частта на капитала, ангажирана в ликвидна форма. Увеличаването на доходността на банките се съпровожда обикновено с повишаване на степента на риска в банковото дело.

Завадска, Дроздовска и Яворски (2012) твърдят, че от показателите за рентабилност най-често се използват възвръщаемост на активите ROA и възвръщаемост на акционерния капитал ROE. Формулите на тези показатели са, както следва:

$$ROA = \frac{\text{Финансов резултат}}{\text{Активи}}$$

$$ROE = \frac{\text{Финансов резултат}}{\text{Собствен капитал}}$$

Според Завадска, Дроздовска и Яворски (2012) първите два показателя са основни и служат за оценка на състоянието на банката. Възвръщаемостта на активите позволява да се оцени равнището на рентабилност на активите, притежавани от банката, а рентабилността на капитала дава възможност да се определи каква рентабилност могат да постигнат собствениците на банката, както и в каква степен банката може да възстанови своята капиталова база.

Mishkin (2016) посочва, че „възвръщаемостта на активите е основен показател за банковата рентабилност. Възвръщаемостта на активите дава информация за това, колко ефективно се управлява банката, тъй като показва колко печалба е генерирана средно от всеки долар, вложен в активи“.

Balls (2011) също посочва, че възвръщаемост на активите и възвръщаемост на собствения капитал са двата основни показателя, с помощта на които банките измерват рентабилността си. Според Balls (2011) „възвръщаемостта на собствения капитал е по-важна като мярка на рентабилност“. Balls (2011) твърди, че „възвръщаемостта на собствения капитал показва каква печалба получава банката за всеки долар, който акционерите ѝ влагат в бизнеса. Банковите мениджъри се стремят към висока възвръщаемост на собствения капитал“.

Cecchetti и Schoenholtz (2014) също посочват, че „възвръщаемостта на активите е важен измерител на това, колко ефективно определена банка използва активите си. По възвръщаемостта на активите на различните подразделения например мениджърът може да сравни функционирането на различни бизнес линии на банката“.

Hubbard и O'Brien (2011) изказват становището, че „акционерите на банката притежават банковия капитал и се интересуват от печалбата на банката, която мениджърите на банката могат да формират въз основа на тяхната инвестиция. Т.е. акционерите често оценяват банковите мениджъри не въз основа на възвръщаемостта на активите, а на възвръщаемостта на собствения капитал“.

Франк Джонсън и Ричард Джонсън (1996) твърдят, че „общите параметри на финансовия резултат са синтезирани в два основни показателя – възвръщаемост на активите и възвръщаемост на собствения капи-

тал“. Те изказват становището, че „възвръщаемостта на активите и възвръщаемостта на собствения капитал служат като сравнителна база в рамките на индустрията на банковите услуги“.

Доц. С. Трифонова (2002) посочва, че „рентабилността на активите е първостепенен индикатор за ефективността на управлението на търговските банки: той показва дали мениджмънтът на банката е способен да превърне нейните активи в нетни приходи. От друга страна, рентабилността на собствения капитал е измерител на нормата на доход, която получават акционерите на търговските банки от инвестирането на техния капитал. Той се влияе от капиталовата структура на банката“.

Mishkin (2016) допълва, че съществува пряка връзка между възвръщаемостта на активите (която измерва колко ефективно се управлява банката) и възвръщаемостта на собствения капитал (която измерва колко добре се справят собствениците с инвестицията си). Тази взаимозависимост се определя от мултипликатора на собствения капитал (EM) (equity multiplier) или размера на активите на долар от собствения капитал:

$$EM = \frac{\text{Активи}}{\text{Собствен капитал}}$$

или

$$\frac{\text{Нетна печалба}}{\text{Собствен капитал}} = \frac{\text{Нетна печалба}}{\text{Активи}} \times \frac{\text{Активи}}{\text{Собствен капитал}}$$

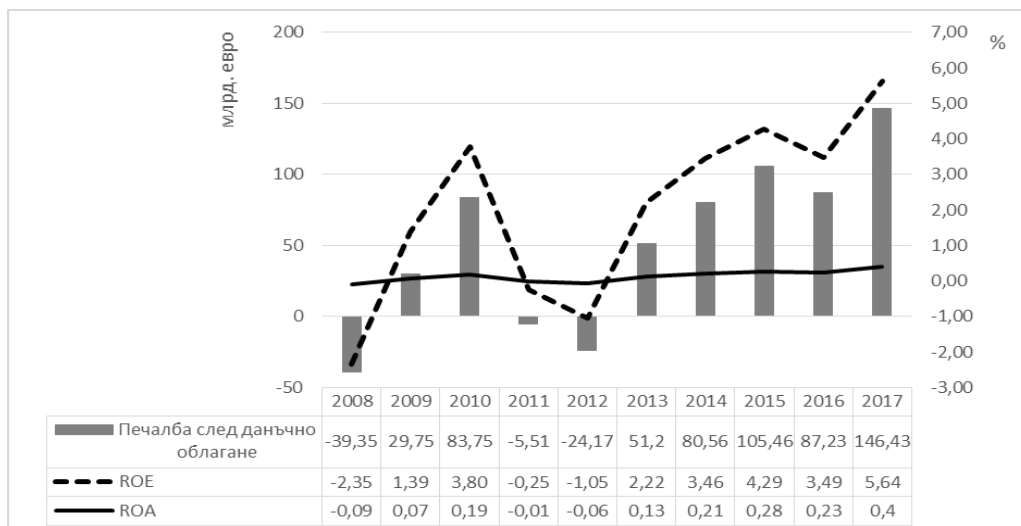
от което, може да се изведе формулата

$$ROE = ROA \times EM$$

Тази формула показва какъв е резултатът за възвръщаемостта на собствения капитал, когато банка държи по-нисък по размер собствен капитал при даден размер на активите. При даден размер на активите, колкото по-нисък е банковият капитал, толкова по-висока е рентабилността за собствениците на банката.

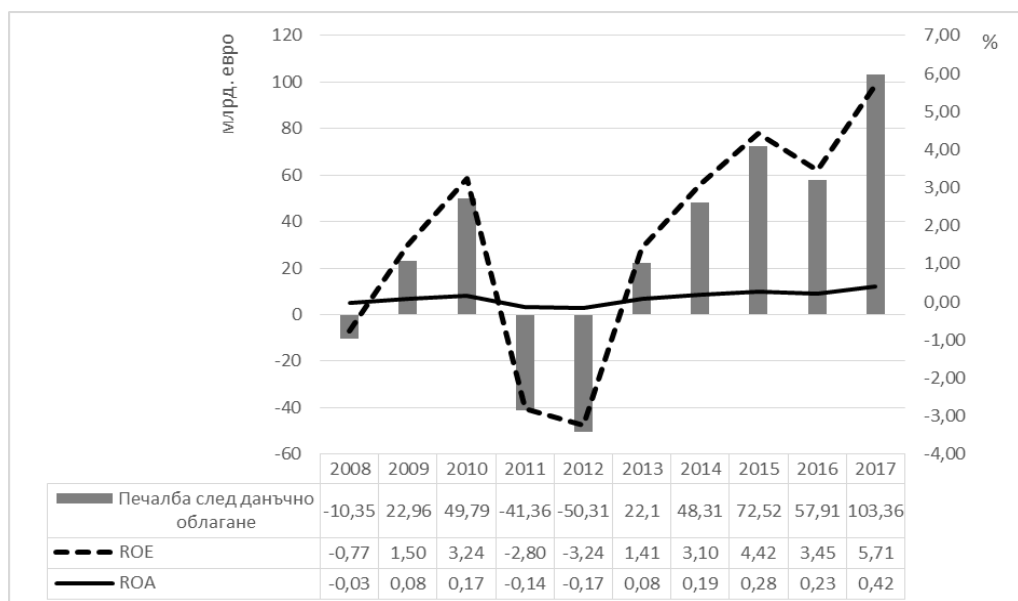
1.2. Количествен анализ на печалбата след данъчно облагане, възвръщаемост на собствения капитал и възвръщаемост на активите на банките в страните – членки на Европейския съюз

На Фигури 1 и 2 е представена печалбата след данъчно облагане и показателите възвръщаемост на собствения капитал и възвръщаемост на активите на банките в Европейския съюз и в еврозоната през периода 2008 – 2017 г.

Фигура 1. Печалба след данъчно облагане (млрд. евро), възвръщаемост на собствения капитал (%) и възвръщаемост на активите (%) на банковата система в Европейския съюз през периода 2008 – 2017 г.

Източник: ЕЦБ, собствени изчисления

Фигура 2. Печалба след данъчно облагане (млрд. евро), възвръщаемост на собствения капитал (%) и възвръщаемост на активите (%) на банките в еврозоната през периода 2008 – 2017 г.

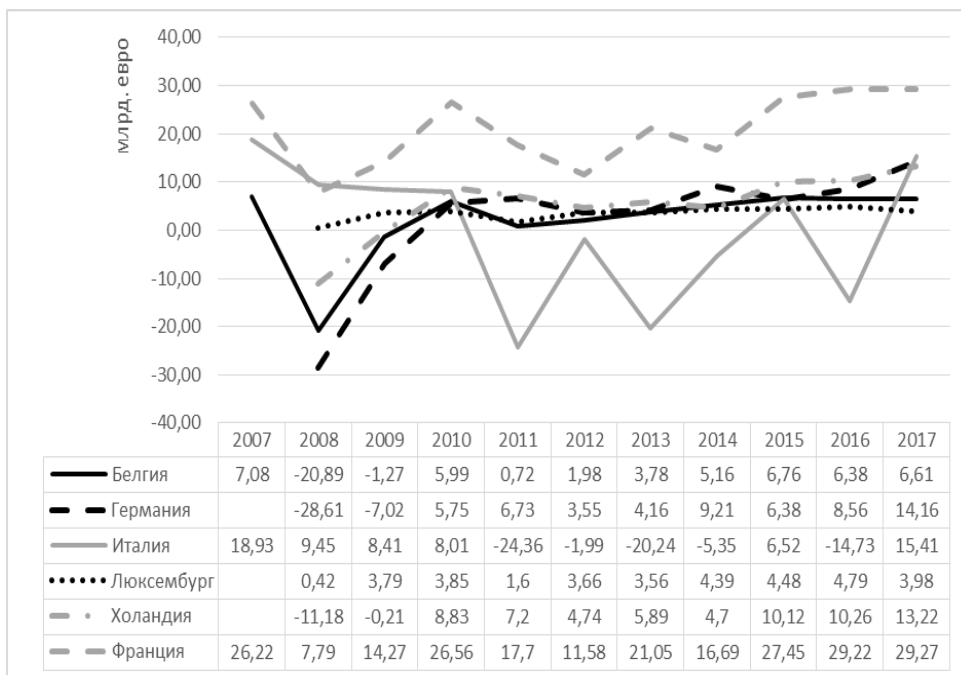
Източник: ЕЦБ, собствени изчисления.

През 2008 г. както банките в Европейския съюз, така и банките в еврозоната отбелязват загуба. Отчетената от банките в Европейския съюз загуба превишава близо четири пъти отчетената загуба от дейността от банките в еврозоната. През 2009 и 2010 г. е отчетена печалба, но през 2011 и 2012 г. отново са отчетени загуби, които са много по-големи в банките в еврозоната, отколкото от банките в Европейския съюз. От 2013 г. до края на периода банките отчитат печалби, които нарастват през всяка следваща година, като изключение прави 2016 г., когато печалбата след данъчно облагане на банките в Европейския съюз и еврозоната намалява. Показателят постига най-високите си стойности при двете групи банки през 2017 г. Данните показват, че банките в Европейския съюз и еврозоната са се възстановили от финансовата криза и функционират стабилно. Следва да се отбележи, че и стойностите на този показател на банките в Европейския съюз и в еврозоната се изменят паралелно.

Стойностите на възвръщаемостта на собствения капитал следват изменението на финансовия резултат на банките. Първоначално през 2008 г. показателят има отрицателни стойности, след което нараства до 2010 г. както за банките в Европейския съюз, така и в еврозоната. Той значително намалява през 2011 и 2012 г. и е отрицателен. От 2013 г. отново е отбелязано покачване до края на анализирания период с изключение на 2016 г., когато е отчетено понижение.

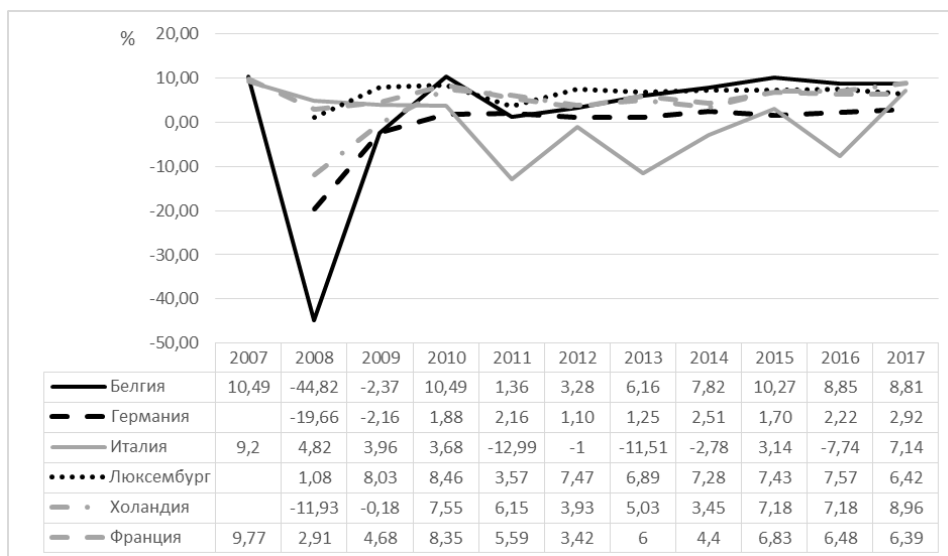
Изменението на възвръщаемостта на активите на двете групи банки по години е аналогично на това на възвръщаемостта на собствения капитал, но изменението на възвръщаемостта на собствения капитал е с много по-силно изразена динамика. Възвръщаемостта на активите има ниски стойности и се задържа на близки равнища както за банките в Европейския съюз, така и за банките в еврозоната през периода 2008 – 2017 г. Следва да се отбележи, че влошаването на стойностите на показателите възвръщаемост на собствения капитал и възвръщаемост на активите е по-голямо при банките в еврозоната в сравнение с банките в Европейския съюз.

През 2008 г. банките във всички стари страни – членки на Европейския съюз отчитат понижение на печалбата след данъчно облагане, като Белгия, Германия и Холандия отбелязват загуба. Най-ниски стойности на показателя през 2008 г. за разглеждания период са достигнати в Белгия, Германия, Люксембург, Холандия и Франция. Най-високи са стойностите на загубата за 2008 г. в Германия. Тези лоши финансови резултати на банките се дължат на влиянието, което оказва световната финансова и икономическа криза върху дейността им. През 2009 и 2010 г. е отчетено подобрене на стойностите на показателя, като изключение прави Италия. През 2010 г. във всички анализирани страни е отчетена печалба, но през 2011 г., а при някои страни в изследването и през 2012 г., отново е отчетено понижение на стойностите на показателя. През периода 2013 - 2015 г. банките в повечето разглеждани страни отново отчитат подобрене на финансовия резултат, а през 2016 и 2017 г. се запазват на близки нива.

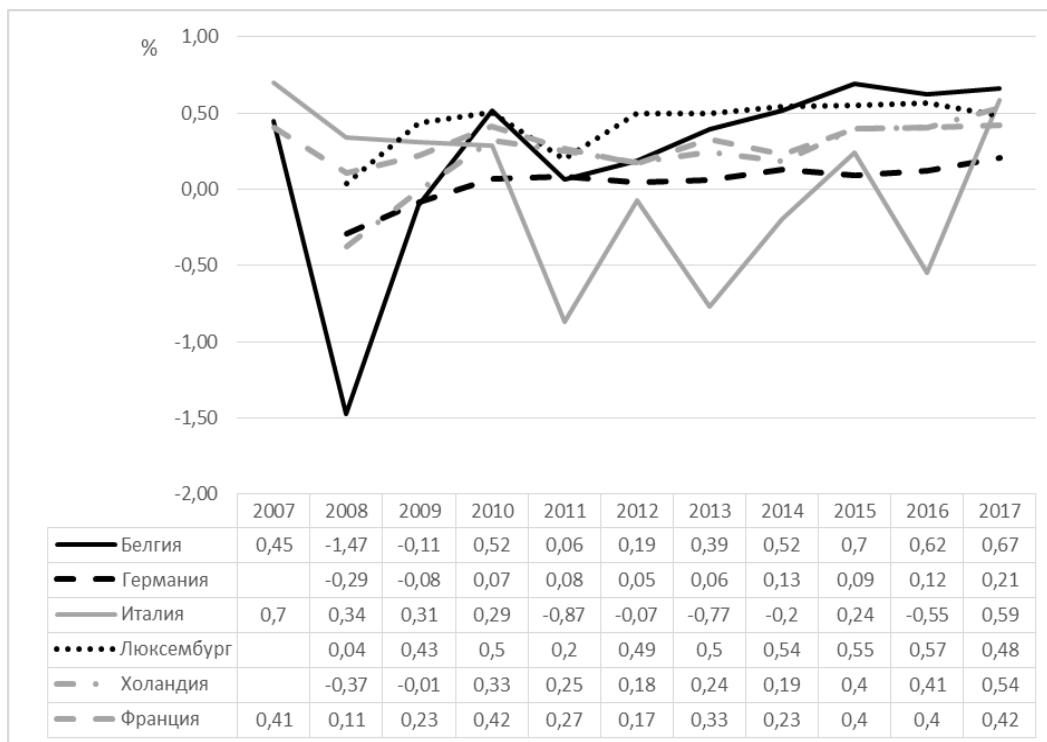
Фигура 3. Печалба след данъчно облагане на банковата система в Белгия, Германия, Италия, Люксембург, Холандия и Франция през периода 2007 – 2017 г. (млрд. евро)

Източник: ЕЦБ.

Фигура 4. Възвръщаемост на собствения капитал на банките в Белгия, Германия, Италия, Люксембург, Холандия и Франция през периода 2007 – 2017 г. (%)

Източник: ЕЦБ, собствени изчисления.

Фигура 5. Възвръщаемост на активите на банките в Белгия, Германия, Италия, Люксембург, Холандия и Франция през периода 2007 – 2017 г. (%)

Източник: ЕЦБ, собствени изчисления.

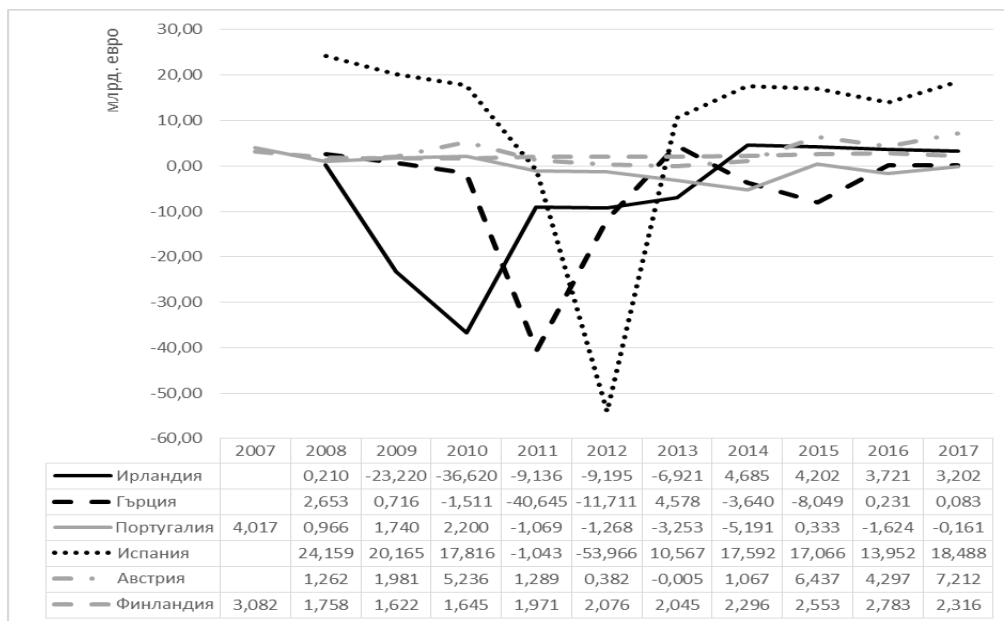
Следва да се отбележи, че и стойностите на този показател на банките в разглежданите страни от еврозоната се изменят в голяма степен паралелно. Изключение от тази тенденция е Италия, където финансовият резултат намалява през периода 2008 – 2011 г. През 2012 г. италианската банкова система отчита значително намаление на загубата от дейността, но през следващата година отново е отчетена загуба на висока стойност. През 2014 и 2015 г. има подобрене на показателя за немските банки, през 2016 г. отново значителна по размер загуба, а отчетената през 2017 г. печалба след данъчно облагане се доближава по стойност до нивата от 2007 г. Банковата система на Италия отчита загуба от 2011 до 2014 г., както и през 2016 г. Отрицателните ефекти от глобалната финансова и икономическа криза и дълговата криза в еврозоната са най-големи за италианските банки, както сред анализираната група страни, така и в целия Европейски съюз. Държавата заобиколи правилата и спаси проблемните малки италиански банки. Банковите системи на другите три страни, върху които финансовата криза оказва негативно отражение – Белгия, Германия и Холандия, отчитат загуба през 2008 и 2009 г., след което до края на

периода отчитат печалба. Банковите системи на Франция и Люксембург се представят най-добре по отношение на този показател, тъй като не допускат загуба от дейността през периода 2007 – 2017 г. Като цяло се наблюдава голяма динамика на финансовия резултат на банките в анализираниите страни.

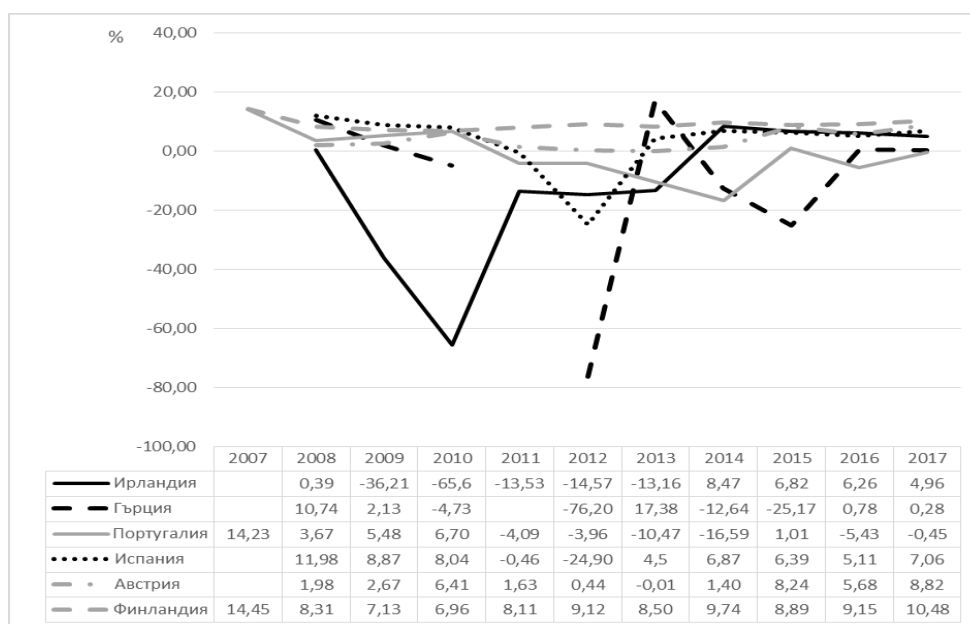
Стойностите на възвръщаемостта на собствения капитал следват изменението на финансовия резултат на банките. Първоначално показателят намалява през 2008 г. Прави впечатление, че възвръщаемостта на собствения капитал рязко намалява и достига много ниски стойности от -44.82% в белгийските банки през 2008 г. Това, от една страна, се дължи на отчетената загуба на значителна стойност (20.89 млрд. евро), а от друга страна, собственият капитал на белгийската банкова система намалява с близо 45% през 2008 г. в сравнение с 2007 г. Следва нарастване на стойностите на показателя до 2010 г. в банковите системи на разглежданите страни основателки на Европейската икономическа общност. Той значително намалява през 2011 г., а през периода 2013 – 2015 г. отново е отбелязано покачване. През останалите години не може да се изведе обща тенденция на изменение на възвръщаемостта на собствения капитал на банките в анализираниите страни. Динамиката и на този показател за италианската банкова система много се различава от общата тенденция и следва изменението на финансовия резултат на италианските банки, като през голяма част от годините е отрицателен. От фигурите е видно, че динамиката на възвръщаемостта на собствения капитал на банките е много по-голяма от тази на финансовия им резултат в Белгия и много по-малка в Германия, Италия и Франция.

Възвръщаемостта на активите има ниски стойности и следва изменението на финансовия резултат и възвръщаемостта на собствения капитал на банките през периода 2007 – 2017 г. Показателят нараства в банковите системи на разглежданите стари страни – членки на Европейския съюз през 2017 г. Следва да се отбележи, че влошаването на стойностите на този показател е по-голямо в сравнение с възвръщаемостта на собствения капитал в Италия, Люксембург и Франция. Също така динамиката на възвръщаемостта на собствения капитал и възвръщаемостта на активите на белгийската банкова система е по-силно изразена от тази на печалбата ѝ след данъчно облагане, както може да се види от съответните фигури.

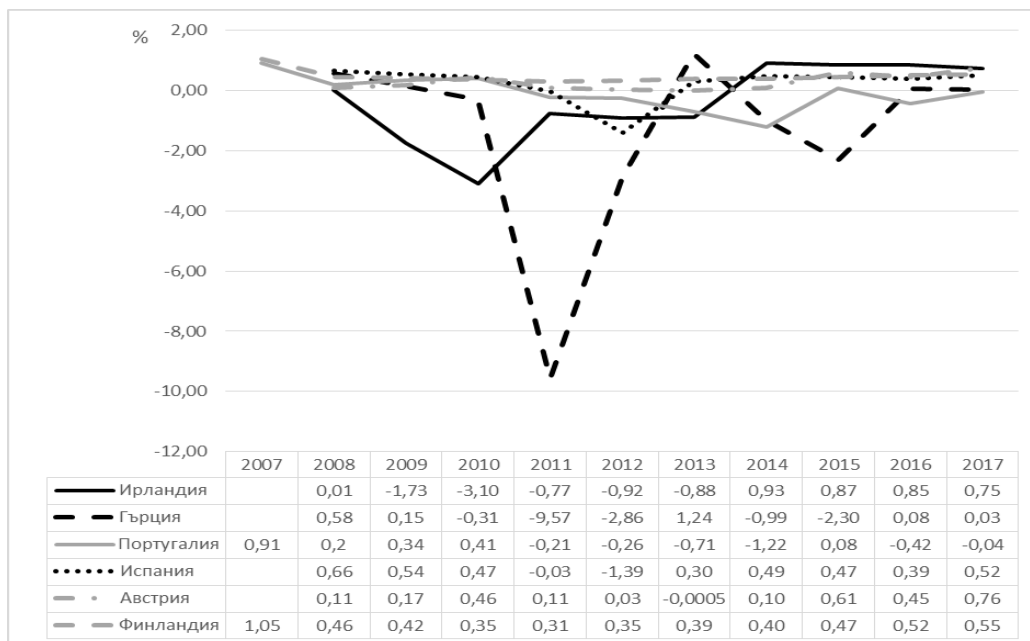
На Фигури 6, 7 и 8 е представена печалбата след данъчно облагане и показателите възвръщаемост на собствения капитал и възвръщаемост на активите на банките в страните, включени в анализа, през периода 2007 – 2017 г.

Фигура 6. Печалба след данъчно облагане на банковата система в Ирландия, Гърция, Португалия, Испания, Австрия и Финландия през периода 2007 – 2017 г. (млрд. евро)
Източник: ЕЦБ.

Фигура 7. Възвръщаемост на собствения капитал на банките в Ирландия, Гърция, Португалия, Испания, Австрия и Финландия през периода 2007 – 2017 г. (%)
Източник: ЕЦБ, собствени изчисления.

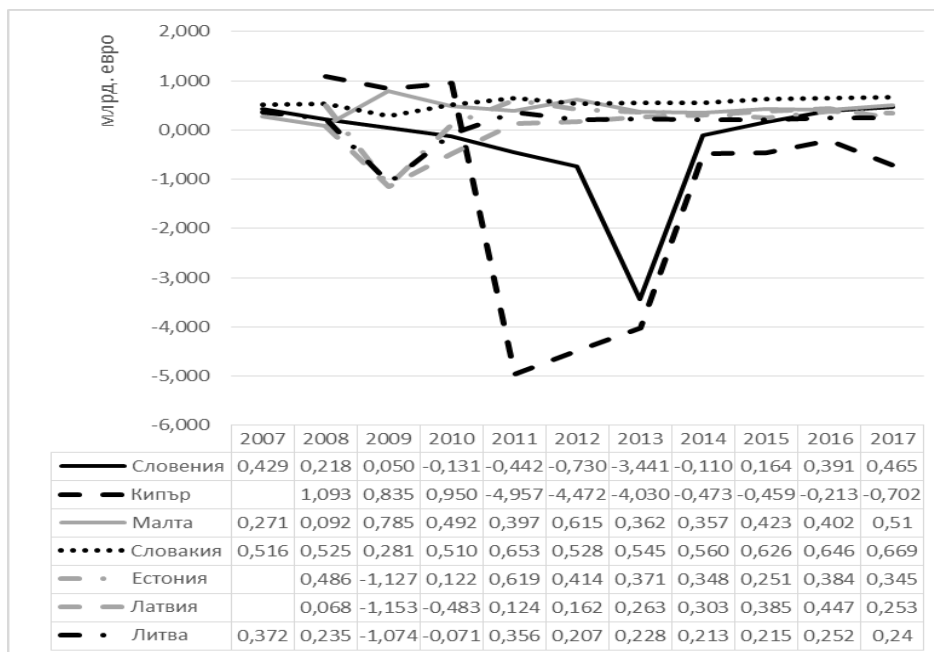
Фигура 8. Възвръщаемост на активите на банките в Ирландия, Гърция, Португалия, Испания, Австрия и Финландия през периода 2007 – 2017 г. (%)
Източник: ЕЦБ, собствени изчисления.

В по-голямата част от разглежданите страни от еврозоната печалбата на банковата система намалява към края на разглеждания период в сравнение с началото му, като изключение правят Ирландия и Австрия. През 2008 г. банките в разглеждани страни, за които са налични данни за 2007 г. – Португалия и Финландия, отчитат значително понижение на печалбата. През 2009 г. и след това през 2011 и 2012 г. финансовият резултат на банките в повечето разглеждани страни намалява. Покачване в стойностите на показателя за банковите системи в по-голямата част от страните се отбелязва през 2014 г. През 2016 г. финансовият резултат на банките отново се понижава. Следва да се отбележи, че докато през 2008 г. банките в Гърция отчитат печалба от 2.653 млрд. евро, през 2015 г. е отчетена загуба от -8,049 млрд. евро. Тази загуба е на значителна стойност и е третата по размер най-висока загуба, отчетена от гръцките банки през анализирания период след загубата от 2011 и 2012 г. съответно от -40,645 млрд. евро и -11,711 млрд. евро. Печалбата на гръцката банкова система значително намалява през 2009 г., през периода 2010 – 2012 г. е отчетена загуба, през 2013 г. отново е отчетена печалба, през следващите две години отново е отчетена загуба, а през 2016 г. е отчетена незначителна печалба, която намалява през следващата година. През периода 2009 – 2010 г. стойностите на този показател на банките в Ирландия, Гърция и Испания отчитат голямо понижение, като Ирландия и Гърция отбелязват

загуби. Това понижение продължава през следващата година в Гърция и през следващите две години в Испания и те отчитат много големи загуби. Ирландските банки отбелязват загуби през периода 2009 – 2013 г., след което до края на анализирания период се отчитат печалби. Португалските банки също отбелязват загуби през разглеждания период – от 2011 до 2014 г., като размерът на загубата се задълбочава и тя е най-висока през 2014 г. в размер на -5.191 млрд. евро, загуба е отчетена и през 2016 и 2017 г. Банковата система на Австрия отбелязва загуба в размер на -0.005 млрд. евро през 2013 г. Въпреки че този показател отчита понижение през разглеждания период във Финландия, финландските банки се представят най-добре по отношение на него, като през целия разглеждан период отчитат печалба. Отчетената през 2012 г. загуба от банките в Испания в размер на -53,966 млрд. евро е най-високата за всички изследвани страни през периода 2007 – 2017 г., като на следващо място е загубата на гръцките банки за 2011 г. от -40,645 млрд. евро, а на трето място се нарежда загубата на ирландските банки в размер на -36,620 млрд. евро. Както се вижда, най-силно влияние върху този показател и съответно най-засегнати от световната финансова и икономическа криза и дълговата криза в еврозоната са Гърция, Испания и Ирландия. Следва да се отбележи, че банките в Испания сравнително бързо и стабилно се възстановяват от финансовата криза от 2013 г., а банките в Ирландия – от 2014 г. до края на анализирания период.

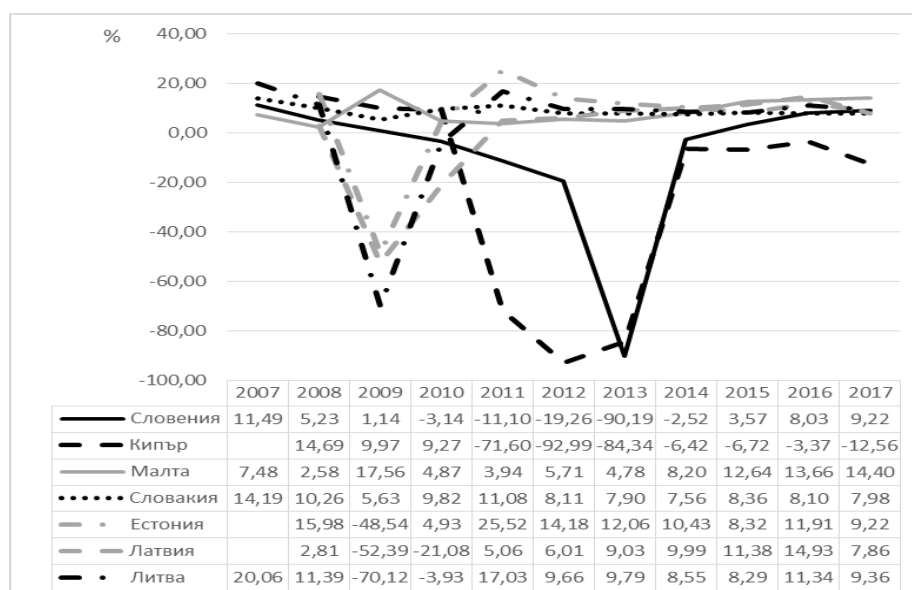
Стойностите на възвръщаемостта на собствения капитал до голяма степен следват изменението на финансовия резултат на банките. В Испания възвръщаемостта на собствения капитал на банките намалява в много по-малка степен в сравнение с понижението на печалбата им, което може да се обясни с намалението на собствения капитал на испанската банкова система през 2012 г. През 2011 г. липсва стойност за този показател за банките в Гърция, тъй като е отчетена отрицателна стойност на собствения капитал. И динамиката на този показател показва, че банките в Испания преодоляват негативните ефекти от финансовата криза от 2013 г., а банките в Ирландия от 2014 г. Както и при печалбата след данъчно облагане през периода 2008 – 2017 г. финландската банкова система запазва възвръщаемост на собствения капитал на близки стойности, които са положителни.

Възвръщаемостта на активите има ниски стойности и следва изменението на финансовия резултат и възвръщаемостта на собствения капитал на банките през периода 2007 – 2017 г. Следва да се отбележи, че влошаването на стойностите на този показател е по-малко в сравнение с това на възвръщаемостта на собствения капитал в Ирландия и Испания. Изменението и на възвръщаемостта на активите потвърждава твърдението, че банките в Испания преодоляват негативните ефекти от финансовата криза от 2013 г., а банките в Ирландия от 2014 г. – до края на разглеждания период.

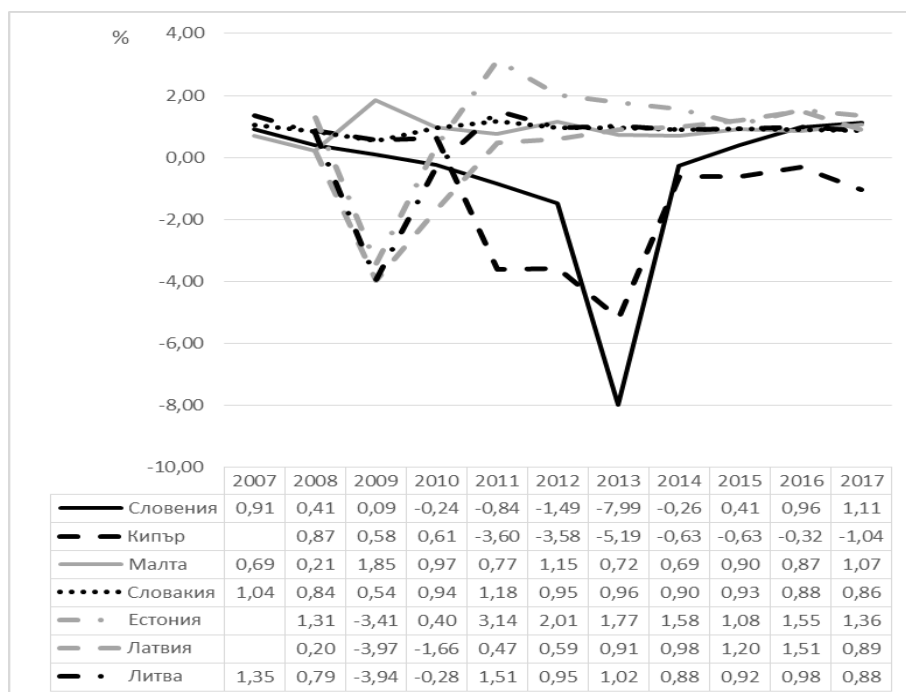
Фигура 9. Печалба след данъчно облагане на банките в Словения, Кипър, Малта, Словакия, Естония, Латвия и Литва през периода 2007 – 2017 г. (млрд. евро)

Източник: ЕЦБ.

Фигура 10. Възвръщаемост на собствения капитал на банките в Словения, Кипър, Малта, Словакия, Естония, Латвия и Литва през периода 2007 – 2017 г. (%)

Източник: ЕЦБ, собствени изчисления.

Фигура 11. Възвръщаемост на активите на банките в Словения, Кипър, Малта, Словакия, Естония, Латвия и Литва през периода 2007 – 2017 г. (%)

Източник: ЕЦБ, собствени изчисления.

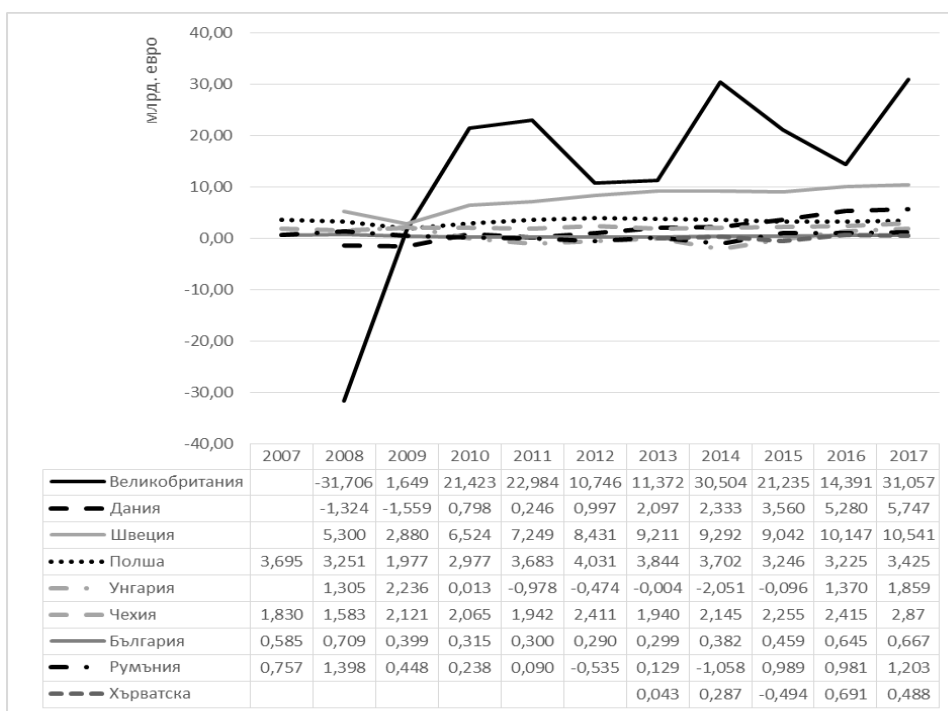
В по-голямата част от разглежданите нови страни – членки на Европейския съюз и еврозоната печалбата на банковата система намалява към края на разглеждания период в сравнение с началото му, като изключение правят Словения, Словакия и Латвия. През 2009 г. банките в Естония, Латвия и Литва отчитат загуба. Световната финансова и икономическа криза и дълговата криза в еврозоната оказват влияние върху банковите им системи. Следва да се отбележи, че балтийските страни бързо се възстановяват и в Естония през следващата 2010 г., а в Латвия и Литва през 2011 г. е отчетена печалба, като до края на разглеждания период не е отчетена загуба. Финансовата криза оказва влияние и върху финансовия резултат на банките в другите страни в анализа, като най-засегнати, както може да се види и от фигурата, са Кипър и Словения. През 2010 г. загуба е отчетена и от банковата система на Словения, като тя нараства през следващите години и през 2013 г. достига 3.441 млрд. евро. От 2015 г. финансовият резултат на банките в Словения е положителен и непрекъснато нараства до края на периода. В Кипър през 2011 г. е отчетена най-високата загуба за всички страни в анализа през периода 2007 – 2017 г. от 4.957 млрд. евро, като тя се задържа на близки стойности през следващите две години. До 2016 г. са отчетени значително по-ниски по стойност загуби, които намаляват с всяка следваща година, а през 2017 г. загубата

на банките в Кипър се повишава. Въпреки че печалбите на банките в Малта и Словакия намаляват, не са отчетени загуби през периода 2007 – 2017 г., т.е. те се представят най-добре по отношение на този показател.

Стойностите на възвръщаемостта на собствения капитал до голяма степен следват изменението на финансовия резултат на банките от еврозоната в новите страни – членки на Европейския съюз, но влошаването на стойностите му в Словения, Кипър, Естония, Латвия и Литва е много по-значително, тъй като техният собствен капитал намалява през някои от годините през разглеждания период.

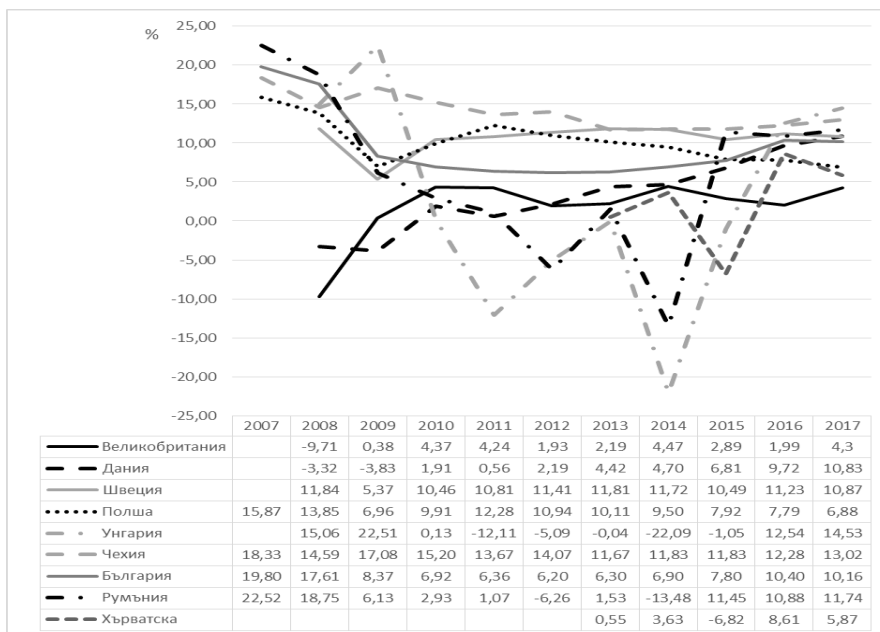
Възвръщаемостта на активите има ниски стойности и следва изменението на финансовия резултат и възвръщаемостта на собствения капитал на банките в анализиранияте страни – членки на еврозоната през периода 2007 – 2017 г. Следва да се отбележи, че влошаването на стойностите на показателя е по-малко в сравнение с това на възвръщаемостта на собствения капитал.

На Фигури 12, 13 и 14 е представена печалбата след данъчно облагане и показателите възвръщаемост на собствения капитал и възвръщаемост на активите на банките в страните извън еврозоната, включени в анализа, през периода 2007 – 2017 г.

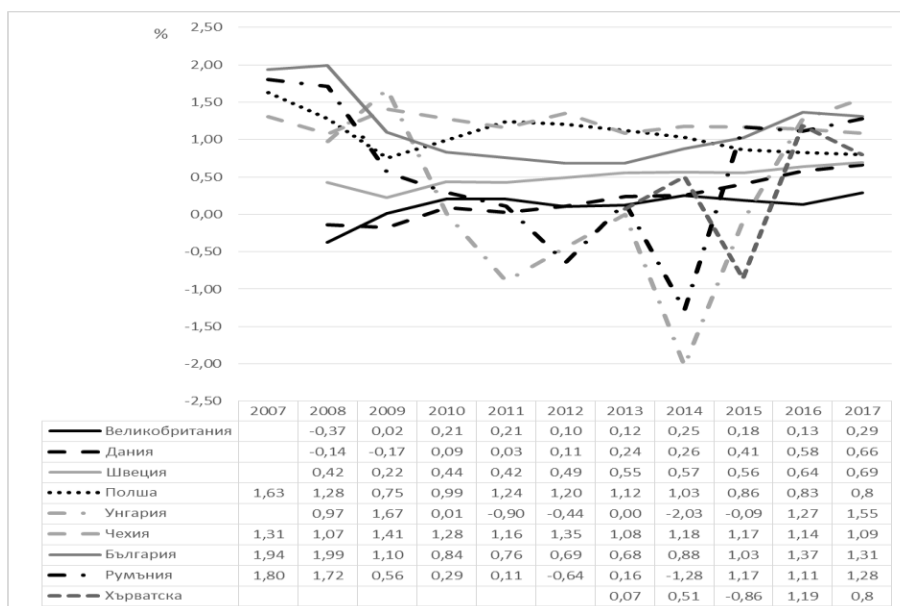

Фигура 12. Печалба след данъчно облагане на банковата система във Великобритания, Дания, Швеция, Полша, Унгария, Чехия, България, Румъния и Хърватска през периода 2007 – 2017 г. (млрд. евро)

Източник: ЕЦБ, БНБ.

Фигура 13. Възвръщаемост на собствения капитал на банките във Великобритания, Дания, Швеция, Полша, Унгария, Чехия, България, Румъния и Хърватска през периода 2007 – 2017 г. (%)
Източник: ЕЦБ, БНБ, собствени изчисления.

Фигура 14. Възвръщаемост на активите на банките във Великобритания, Дания, Швеция, Полша, Унгария, Чехия, България, Румъния и Хърватска през периода 2007 – 2017 г. (%)
Източник: ЕЦБ, БНБ, собствени изчисления.

В по-голямата част от разглежданите страни, които не участват в еврозоната, печалбата на банковата система нараства към края на разглеждания период в сравнение с началото му, като изключение е Полша. Най-високата по стойност загуба през периода 2007 – 2017 г. от -31.706 млрд. евро е отчетена през 2008 г. във Великобритания. През периода 2009 – 2011 г. английската банкова система отчита нарастваща печалба. През 2012 г. печалбата намалява повече от двойно. Следва период на възстановяване до 2015 г., когато започва понижение на финансовия резултат, което продължава и през 2016 г. През 2017 г. печалбата след данъчно облагане в английската банкова система има най-висока стойност през анализирания период. Загуби са отчетени и в Дания през 2008 и 2009 г., Унгария през периода 2011 – 2015 г., Румъния през 2012 и 2014 г. и в Хърватска през 2015 г. Световната финансова и икономическа криза и дълговата криза в еврозоната водят до понижение на финансовия резултат на банките в България и Румъния през 2009 г., което продължава до 2013 г., но за разлика от Румъния през 2012 г. в България не е отчетена загуба. След това финансовият резултат на българските банки с всяка година нараства до 2017 г. Румънската банкова система отново отчита загуба през 2014 г., след което до 2017 г. румънските банки отчитат печалба след данъчно облагане. Следва да се отбележи, че, въпреки че финансовата криза оказва влияние върху банковите системи на страните в анализа, голяма част от тях отчитат печалба през периода 2007 – 2017 г. – Швеция, Полша, Чехия и България. Сред тези страни е България. От 2013 г. до края на анализирания период печалбата след данъчно облагане на банките в Дания, Швеция и България непрекъснато се увеличава, което показва, че банковите системи на тези страни сравнително бързо и стабилно се възстановяват от финансовата криза.

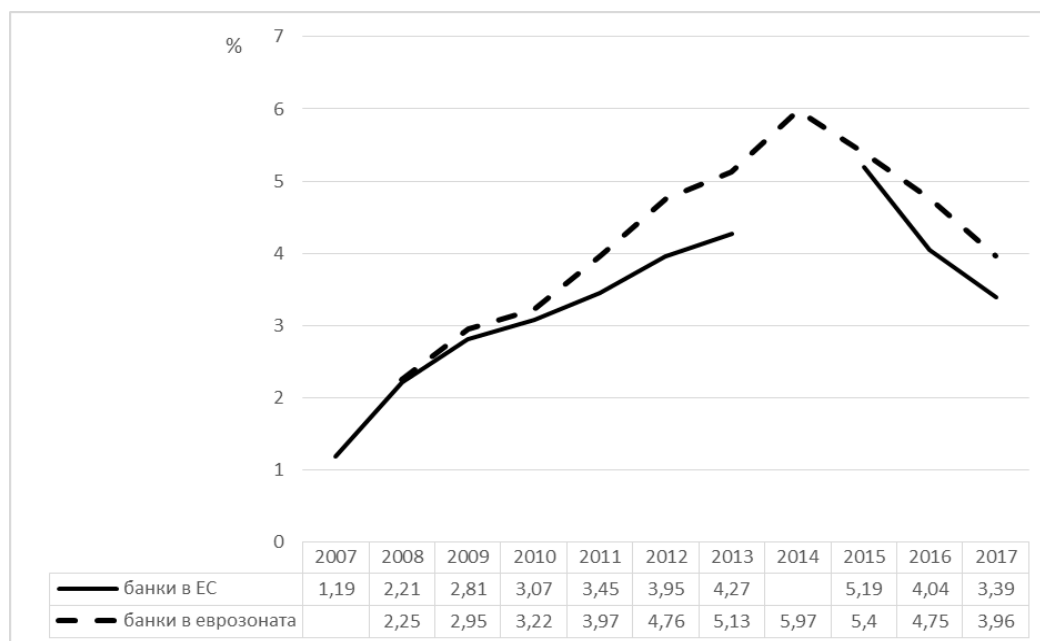
Наблюдават се значителни флуктуации на стойностите на възвръщаемостта на собствения капитал за банките в разглежданите страни – членки на Европейския съюз, които не са част от еврозоната. Най-ниската стойност на показателя -22.09% е отчетена в Унгария през 2014 г. През 2008 и 2009 г. в повечето страни е отчетено понижение. Изключение от тази тенденция са Великобритания, Унгария и Чехия. През 2016 г. повечето банкови системи отчитат нарастване на възвръщаемостта на собствения капитал с изключение на Великобритания, Полша и Румъния. Този показател също отбелязва постоянно повишение от 2013 г. в България и Дания. България има положителни стойности на възвръщаемостта на собствения капитал през целия период.

Възвръщаемостта на активите има ниски стойности през периода 2007 – 2017 г. Този показател намалява в повечето страни – членки на Европейския съюз, които са извън еврозоната, през 2011 г. Изключение са Великобритания и Полша. Като цяло стойностите на възвръщаемостта на активите на банковите системи на разглежданите страни не се изменят паралелно през периода 2007 – 2017 г. Също както печалбата след данъчно облагане и възвръщаемостта на собствения капитал, и стойностите на

възвръщаемостта на активите на банковите системи на България, Дания и Швеция се покачват от 2013 г. до края на анализирания период, което затвърждава становището, че банките в тези страни успяват да преодолеят ефектите от финансовата криза. И по отношение на този показател в българската банкова система не се допускат отрицателни стойности през периода 2007 – 2017 г. България се представя добре в сравнение с другите страни в анализа по отношение на показателите печалба след данъчно облагане, възвръщаемост на собствения капитал и възвръщаемост на активите.

2. Динамика на съотношението на експозиции под наблюдение и необслужвани експозиции към кредити и аванси на банките в страните – членки на Европейския съюз през периода 2007 – 2017 г.

Изменението на съотношението на експозиции под наблюдение и необслужвани експозиции към кредити и аванси на банките в Европейския съюз и еврозоната през периода 2007 – 2017 г. е представено на Фигура 15.

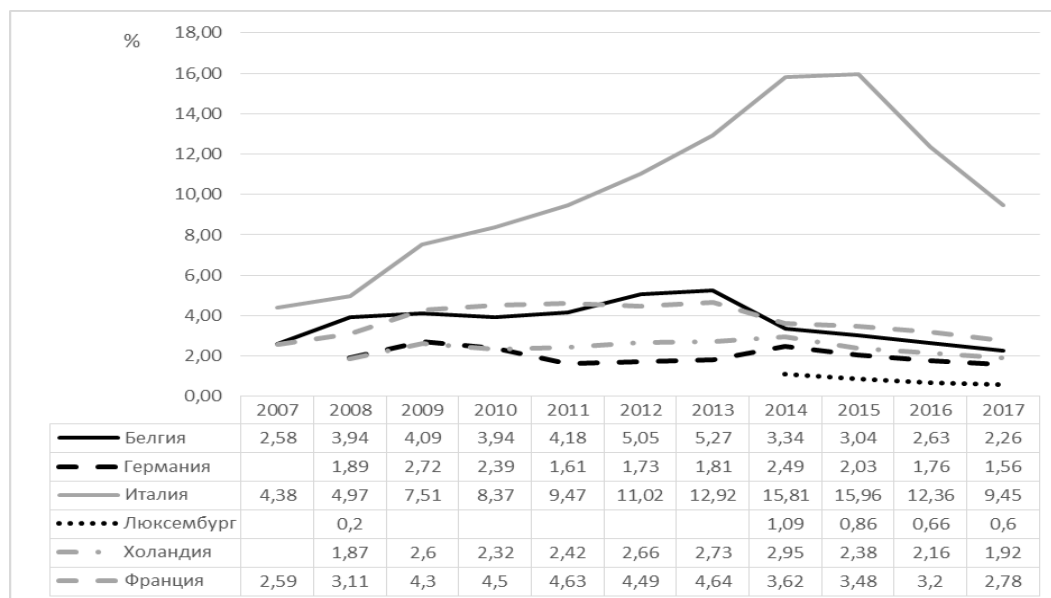

Фигура 15. Експозиции под наблюдение и необслужвани експозиции към кредити и аванси на банките в Европейския съюз и еврозоната през периода 2007 – 2017 г. (%)

Източник: ЕЦБ.

Динамиката на съотношението на рисковите експозиции на банките към общия размер на кредитите ясно отразява влиянието на финансовата криза. Този показател непрекъснато нараства и за двете групи банки до 2014 г. За банките в Европейския съюз увеличението му е над четири пъти, а за банките в еврозоната – повече от двойно. От 2015 г. до края на периода делът на експозициите под наблюдение и необслужвани експозиции към кредити и аванси на банките в Европейския съюз и еврозоната непрекъснато и значително намалява, но стойностите на показателя през 2017 г. все още са по-високи в сравнение с 2007 г. Банките в Европейския съюз и еврозоната следва да продължат с чистенето на портфейлите си от лоши кредити. Прави впечатление, че през целия разглеждан период стойностите на това съотношение са по-високи за банките в еврозоната в сравнение с банките в Европейския съюз, като с всяка следваща година разликата между стойностите му за двете групи банки се увеличава.

Изменението на съотношението на експозиции под наблюдение и необслужвани експозиции към кредити и аванси на банките в страните основателки на Европейската икономическа общност Белгия, Германия, Италия, Люксембург, Холандия и Франция през периода 2007 – 2017 г. е представено на Фигура 16.

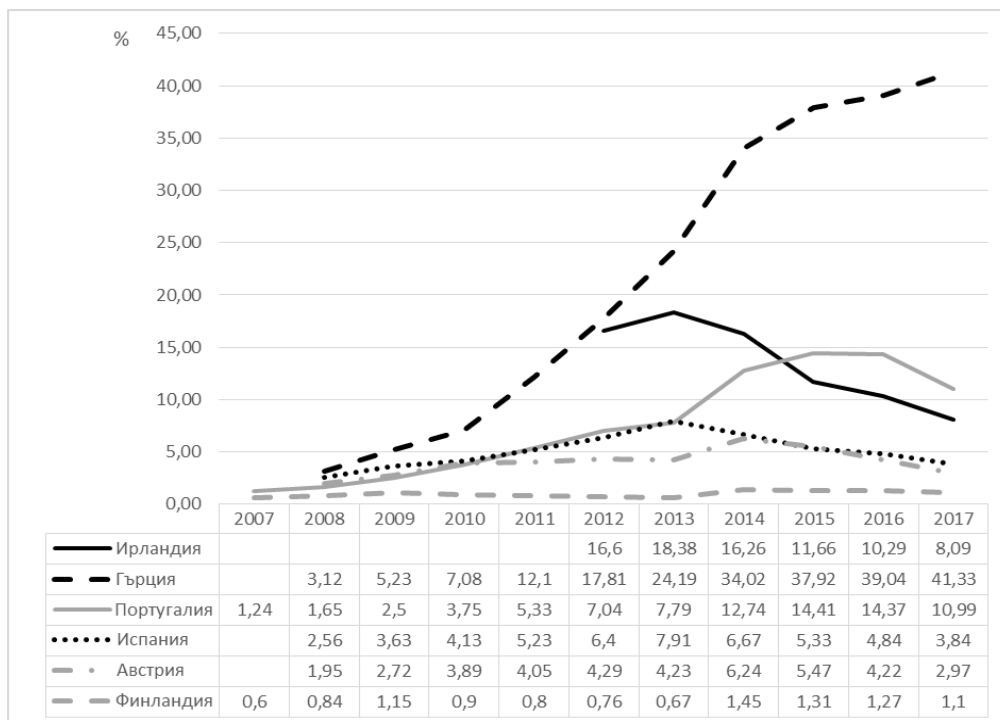
Фигура 16. Експозиции под наблюдение и необслужвани експозиции към кредити и аванси на банките в Белгия, Германия, Италия, Люксембург, Холандия и Франция през периода 2007 – 2017 г. (%)

Източник: ЕЦБ.

Стойностите на съотношението на рискови експозиции на банките към общия размер на отпуснатите кредити се покачват през 2008 и 2009 г. във всички разглеждани страни – членки на Европейския съюз и еврозоната, след което намаляват през 2010 г. Отново увеличение на показателя се отчита през периода 2011 – 2014 г. Увеличението на стойностите на показателя през годините на световната финансова криза и дълговата криза в еврозоната е логично, като се има предвид, че това е показател, който силно се влияе от финансовата криза. От 2015 г. до края на анализирания период се наблюдава тенденция на намаление на дела на рисковите експозиции в кредитните портфейли на банките в разглежданите страни. Най-високи са стойностите на показателя за банковата система на Италия, където той нараства непрекъснато и в значителна степен от 4.38% през 2007 г. до 15.96% през 2015 г. или повече от 3 пъти. През 2016 и 2017 г. и италианските банки активно чистят портфейлите си от необслужвани кредити, като това се отразява в данните за показателя, който намалява с 40%. Най-ниски стойности на анализирания съотношение имат банковите системи на Люксембург и Германия. В повечето страни с изключение на Италия стойностите на дела на експозиции под наблюдение и необслужвани експозиции към кредити и аванси на банките през 2017 г. са близки до нивата от преди финансовата криза. В Белгия и Германия през 2017 г. те са по-ниски в сравнение с 2007 г., което означава, че процесът на чистене на кредитните портфейли на банките в тези страни е ефективен и проблемът, свързан с натрупаните лоши кредити, е овладян. В Италия стойностите на това съотношение през 2017 г. все още превишава повече от два пъти нивата му през 2007 г. Т.е. и по този показател италианските банки се представят значително по-слабо в сравнение с банките в другите страни.

Изменението на съотношението на експозиции под наблюдение и необслужвани експозиции към кредити и аванси на банките в Ирландия, Гърция, Португалия, Испания, Австрия и Финландия през периода 2007 – 2017 г. е представено на Фигура 17.

От фигурата е видно, че показателят нараства във всички разглеждани страни – членки на Европейския съюз и еврозоната през периода на световната финансова и икономическа криза и дълговата криза в еврозоната. Стойностите на съотношението се увеличават през периода 2008 – 2014 г., след което намаляват до 2017 г. в страните, включени в анализа. Изключение от тази тенденция е Финландия, където съотношението на рисковите експозиции на банките към общия размер на кредитите намалява през периода 2010 – 2013 г., през 2014 г. рязко се покачва, след което до края на периода се отчита понижение. В страните, които бяха най-силно засегнати от финансовата криза, увеличението на стойностите на показателя експозиции под наблюдение и необслужвани експозиции към кредити и аванси на банките е много голямо през анализирания период. Показателят има по-високи стойности през 2017 г. във всички разглеждани страни в сравнение с периода преди финансовата криза (за Ирландия не

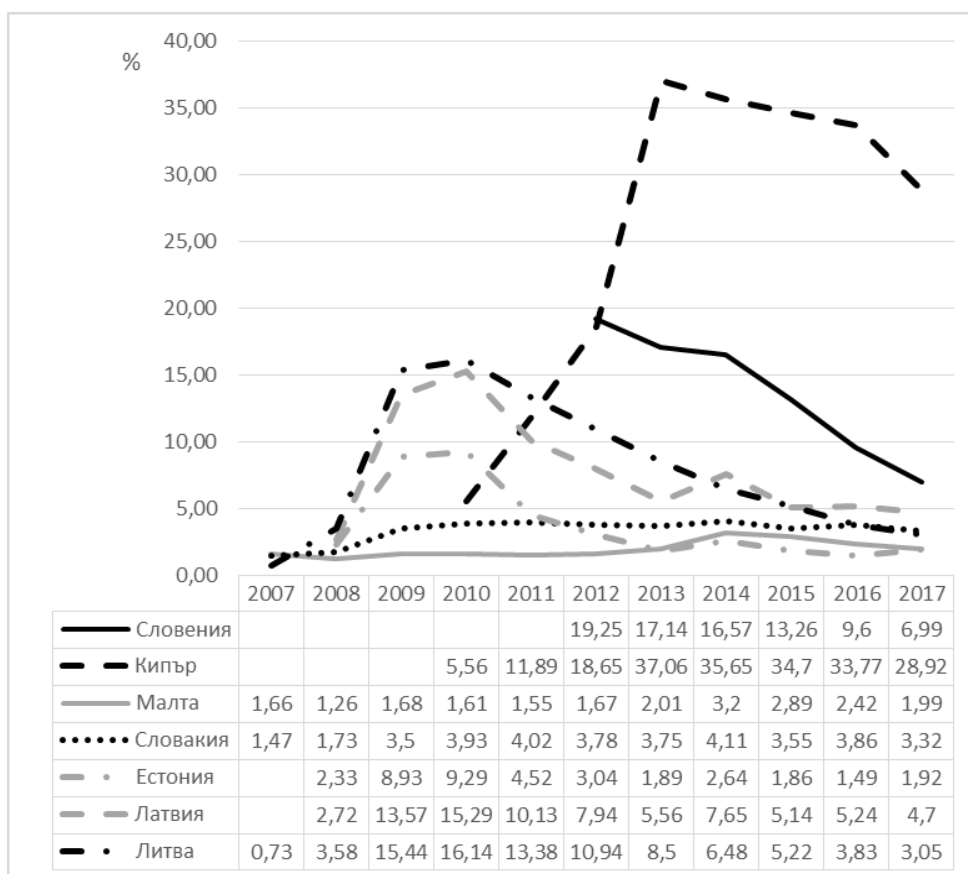

Фигура 17. Експозиции под наблюдение и необслужвани експозиции към кредити и аванси на банките в Ирландия, Гърция, Португалия, Испания, Австрия и Финландия през периода 2007 – 2017 г. (%)

Източник: ЕЦБ.

са налични данни преди 2012 г.). Най-висока през 2017 г. е неговата стойност при гръцките банки от 41.33%, като това в сравнение с отчетените през 2008 г. 3.12% е увеличение с повече от 13 пъти. Негативната тенденция на влошаване на този показател за Гърция се задълбочава, тъй като стойностите му нарастват в значителна степен през целия анализиран период. Най-рязко това съотношение нараства от 2011 до 2014 г. Подобно е и развитието, което се наблюдава при банковата система на Португалия, където показателят също нараства непрекъснато, но в по-малка степен, от 1.24% през 2007 г. до 14.41% през 2015 г. или повече от 11 пъти. След това до края на разглеждания период стойностите на съотношението намаляват, но остава на много по-висока стойност в сравнение с нивата преди финансовата криза. През 2014 г. е отчетено най-голямото увеличение с повече от 60% на показателя за португалските банки. В Ирландия и Испания съотношението на рисковите експозиции на банките към общия размер на кредитите нараства до 2013 г., когато е отчетена най-високата му стойност, след което се наблюдава подобрене до края на разглеждания период. Тези две страни сравнително бързо и стабилно се възстано-

вяват от финансовата криза. Стойностите на този показател в австрийските банки също постепенно нарастват до 2014 г., но това увеличение е по-ограничено по размер, след което до края на периода стойностите му намаляват. Стойностите на съотношението на експозиции под наблюдение и необслужвани експозиции към кредити и аванси не се изменят съществено, включително и през годините на дълговата криза в еврозоната в банковата система на Финландия, като остават на ниски нива. Може да се направи изводът, че тази страна се представя най-добре по отношение на този показател от анализираните страни.

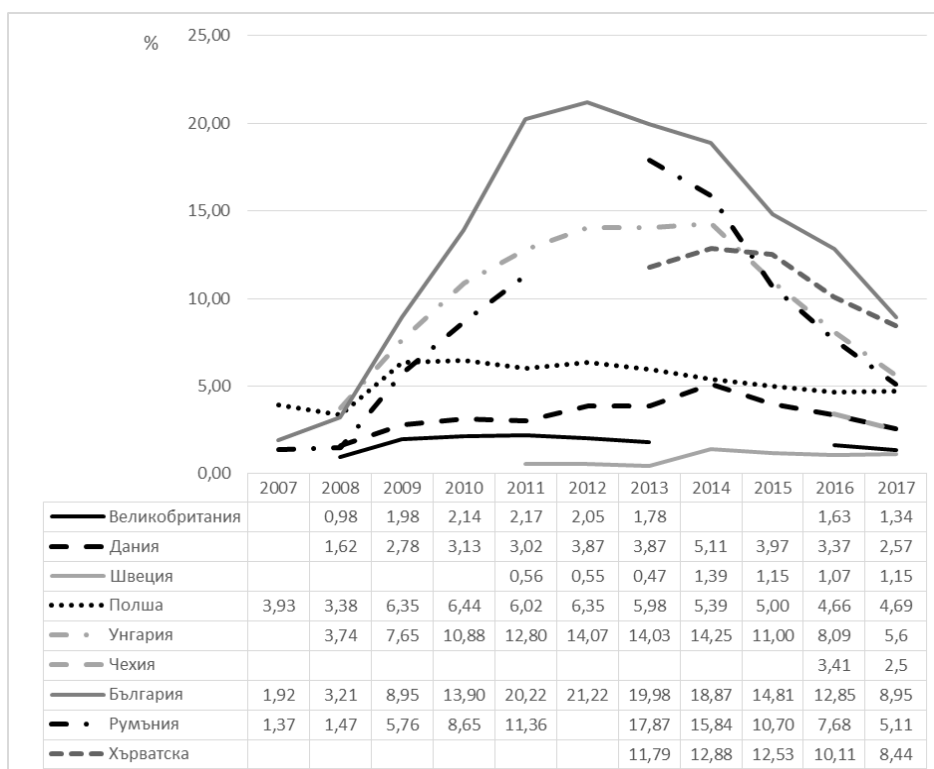
Фигура 18. Експозиции под наблюдение и необслужвани експозиции към кредити и аванси на банките в Словения, Кипър, Малта, Словакия, Естония, Латвия и Литва през периода 2007 – 2017 г. (%)

Източник: ЕЦБ.

Съотношението на експозиции под наблюдение и необслужвани експозиции към кредити и аванси на банките в новите страни – членки на Европейския съюз значително се повишава по време на финансовата кри-

за. То нараства през 2009 и 2010 г. в разглежданите страни. През периода 2011 – 2013 г., след което и през периода 2015 – 2017 г. се отчита понижение. Най-високи стойности на показателя се отчитат в Кипър през 2013 г. от 37.06%. След това всяка година се наблюдава понижение, но през 2017 г. стойностите на показателя все още са много високи от 28.92%. Ниски стойности на показателя, които не се изменят съществено през периода, се отчитат в Малта и Словакия.

Изменението на съотношението на експозиции под наблюдение и необслужвани експозиции към кредити и аванси на банките във Великобритания, Дания, Швеция, Полша, Унгария, Чехия, България, Румъния и Хърватска през периода 2007 – 2017 г. е представено на фигура 19.

Фигура 19. Експозиции под наблюдение и необслужвани експозиции към кредити и аванси на банките във Великобритания, Дания, Швеция, Полша, Унгария, Чехия, България, Румъния и Хърватска през периода 2007 – 2017 г. (%)
Източник: ЕЦБ, БНБ, собствени изчисления.

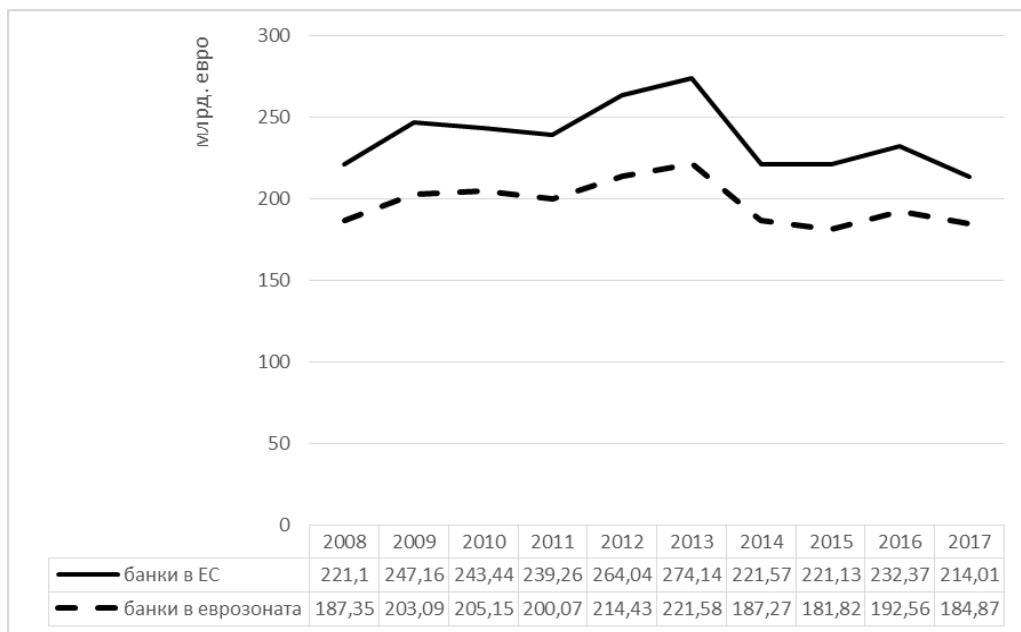
Съотношението на рисковите експозиции на банките към общия размер на кредитите нараства във всички разглеждани страни – членки на Европейския съюз, които не участват в еврозоната, с изключение на Хърватска, където данните са след 2012 г. В страните, които бяха най-силно

засегнати от световната финансова и икономическа криза и дълговата криза в еврозоната, увеличението на стойностите на показателя рискови експозиции към общ размер на кредитите на банките е много голямо през анализирания период. От фигурата е видно, че най-високи са достигнатите стойности на показателя за България, Румъния, Унгария и Хърватска. Най-висока към 2012 г. е неговата стойност при българските банки от 21.22%, като това в сравнение с отчетените през 2007 г. 1.92% е увеличение с повече от 11 пъти. От 2013 г. показателят за страната ни непрекъснато намалява, като през 2017 г. стойността му е 8.95%. Банките чистят портфейлите си от необслужвани кредити. Може да се направи препоръка, този процес да продължи и да се извършва с по-бързи темпове. Страните с най-ниски стойности на съотношението експозиции под наблюдение и необслужвани експозиции към кредити и аванси са Швеция, Великобритания и Дания. В по-голямата част от страните това съотношение нараства до 2012 г., след което се отчита понижение. Изключение от тази тенденция са Дания, Швеция и Хърватска, където показателят увеличава стойностите си и през 2014 и 2015 г. Банките в страните от Европейския съюз, които не са част от еврозоната, активно освобождават кредитните си портфейли от лоши кредити. Стойностите на показателя през 2017 г. все още са в пъти по-високи в сравнение с годините преди финансовата криза.

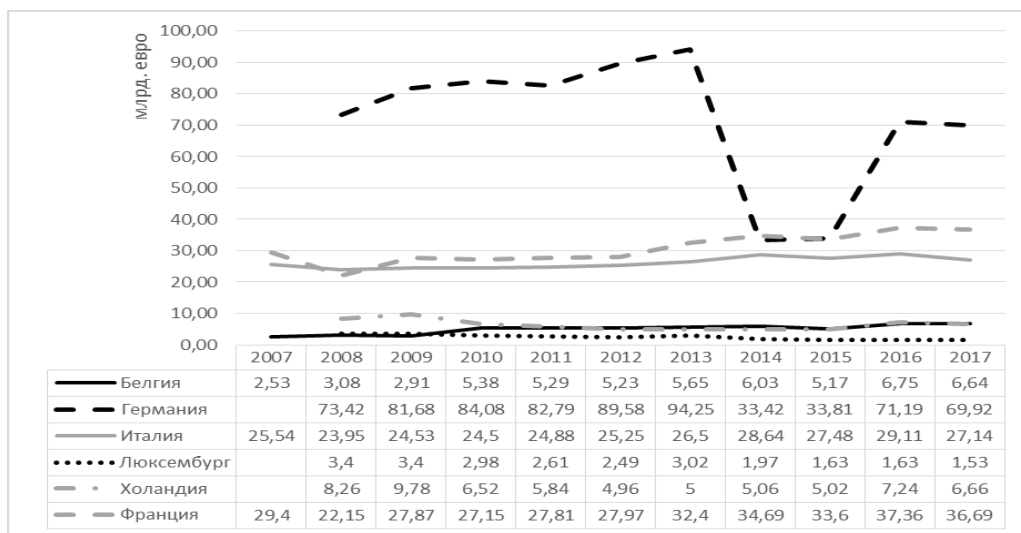
3. Динамика на специфичните провизии на банките в страните членки на Европейския съюз през периода 2007 – 2017 г.

На Фигура 20 е представено изменението на специфичните провизии на банките в Европейския съюз и еврозоната през периода 2008 – 2017 г.

Специфичните провизии на банките, както в Европейския съюз, така и в еврозоната, се увеличават през 2009 г. Те продължават да нарастват в банките от еврозоната през 2010 г., докато в банките от Европейския съюз отбелязват понижение. През 2011 г. се понижават, а през 2012 и 2013 г. нарастват за двете групи банки. Наблюдава се намаление на специфичните провизии на двете групи банки през 2014 и 2015 г., отново повишение през 2016 г. и понижение през 2017 г. Като цяло през периода 2008 – 2017 г. при този показател се наблюдава значителна динамика, но на практика специфичните провизии нарастват до 2013 г., когато се отчита най-високата им стойност за периода и при двете групи банки, след което до края на периода намаляват. Стойностите на показателя през 2017 г. са по-ниски в сравнение с 2008 г. при банките в Европейския съюз и еврозоната, което може да се оцени положително. Следва да се отбележи, че той се изменя паралелно за двете групи банки.

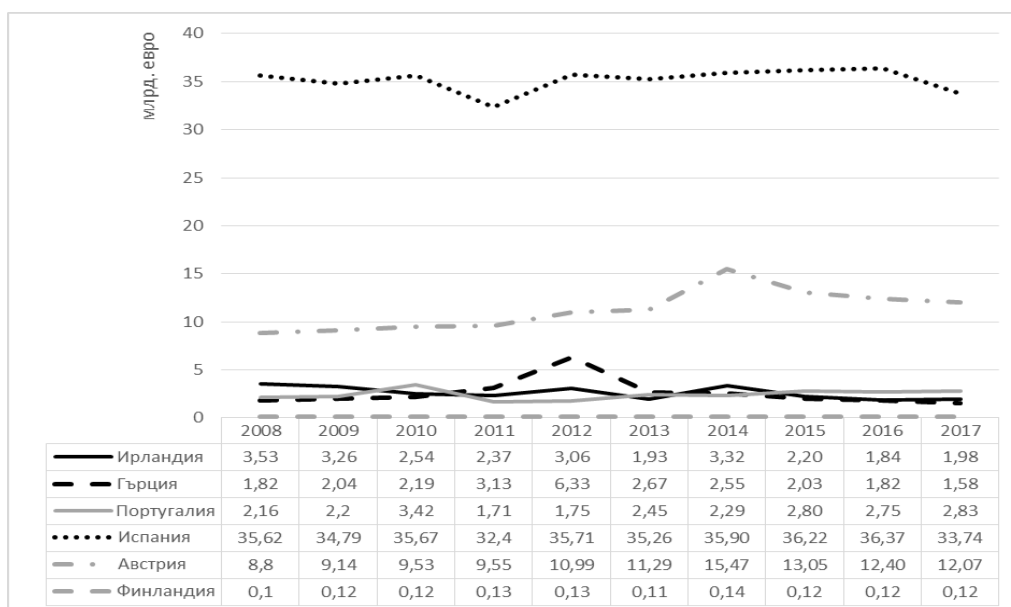
Фигура 20. Специфични провизии на банките в Европейския съюз и еврозоната през периода 2008 – 2017 г. (млрд. евро)
Източник: ЕЦБ.

Фигура 21. Специфични провизии на банките в Белгия, Германия, Италия, Люксембург, Холандия и Франция през периода 2007 – 2017 г. (млрд. евро)
Източник: ЕЦБ.

Специфичните провизии на банките в повечето стари страни – членки на Европейския съюз не изменят значително стойностите си през периода 2007 – 2017 г. Изключение прави Германия, където стойностите на показателя са много по-високи в сравнение с останалите страни до 2013 г., когато е отчетена най-високата му стойност от 94.25 млрд. евро. През 2014 г. се отчита рязко понижение до 33.42 млрд. евро до нива, близки до тези на останалите страни, като специфичните провизии се запазват на близки нива през 2015 г. През следващата година специфичните провизии на немските банки отново рязко се повишават до 71.19 млрд. евро и остават почти неизменени през 2017 г. По-съществено увеличение на стойностите на показателя към края на разглеждания период в сравнение с неговото начало се наблюдава в банковата система на Белгия. Специфичните провизии на банките в анализираниите страни увеличават размера си през 2009 г., а през 2011 г. намаляват. През 2013 и 2016 г. се отчита увеличение, а през 2017 г. – понижение.

На Фигура 22 е представено изменението на специфичните провизии на банките в Ирландия, Гърция, Португалия, Испания, Австрия и Финландия през периода 2008 – 2017 г.

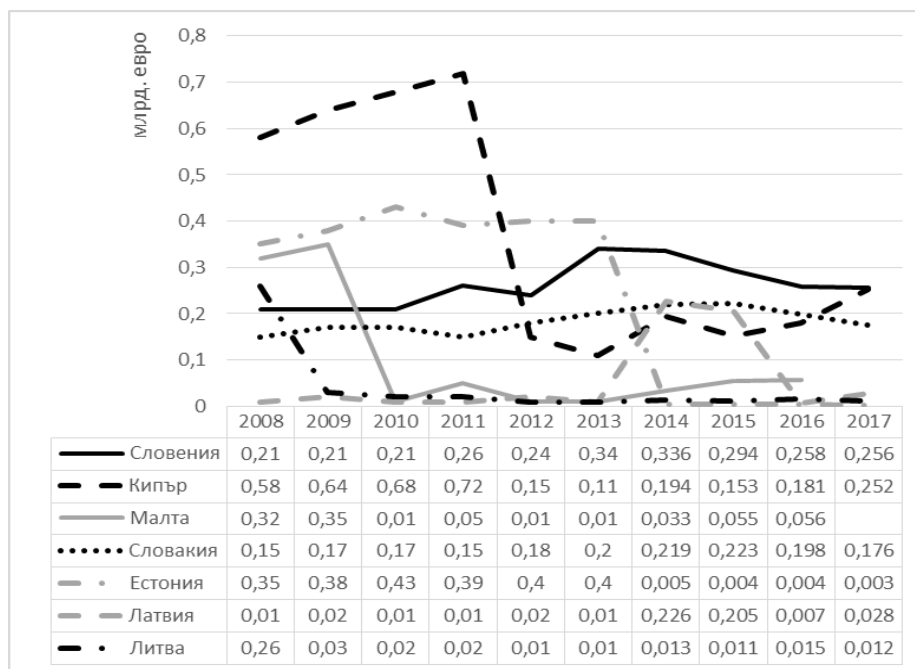

Фигура 22. Специфични провизии на банките в Ирландия, Гърция, Португалия, Испания, Австрия и Финландия през периода 2008 – 2017 г. (млрд. евро)

Източник: ЕЦБ.

Специфичните провизии на банките в разглежданите страни от еврозоната се увеличават през периода 2009 – 2010 г. и през 2012 г. Стойностите на показателя намаляват през 2013 г., а през 2014 г. отново

се отчита повишение. Показателят намалява през 2015 и 2016 г. Специфичните провизии на банките в Ирландия намаляват през периода 2009 – 2011 г. Специфичните провизии на банките не изменят значително стойностите си през анализирания период в Испания, Португалия и Финландия. Показателят непрекъснато нараства при банките в Гърция до 2012 г., когато се увеличава повече от двойно, през 2013 г. рязко се понижава, след което постепенно намалява до края на анализирания период. Специфичните провизии на банките в Австрия нарастват непрекъснато до 2014 г., когато е отчетено по-значително увеличение, след което плавно намалява до 2017 г.

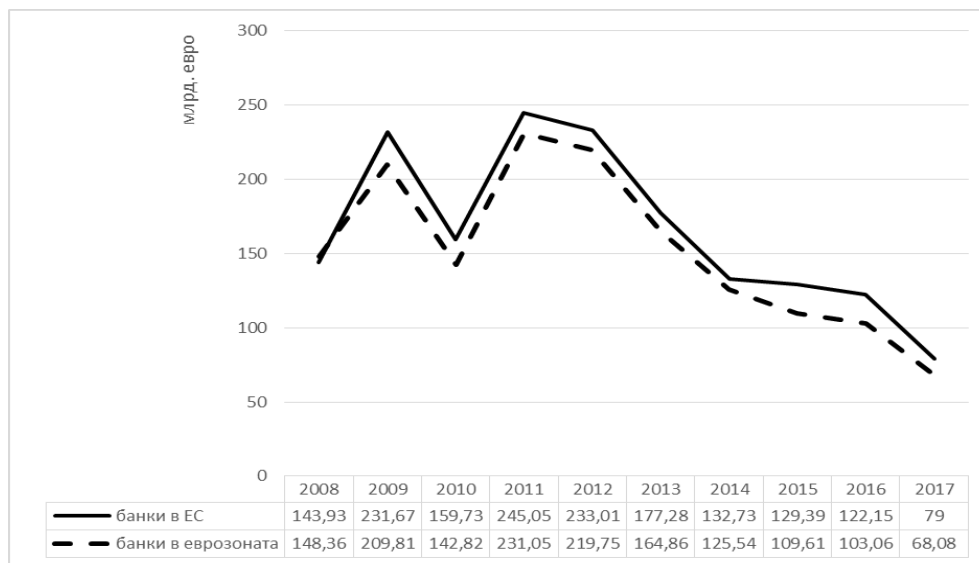

Фигура 23. Специфични провизии на банките в Словения, Кипър, Малта, Словакия, Естония, Латвия и Литва през периода 2008 – 2017 г. (млрд. евро)

Източник: ЕЦБ.

В първите години от разглеждания период специфичните провизии на банките в Кипър и Естония нарастват. Специфичните провизии на банките в анализа не изменят значително стойностите си през анализирания период в Словения и Словакия. В Латвия се отчита повишение на специфичните провизии на банките през 2014 г., след което до края на периода те намаляват до нивата от началото на периода. Наблюдава се по-значително понижени в Кипър през 2012 г., в Малта през 2010 г., в Литва през 2009 г. и в Естония през 2014 г., след което показателят се запазва на близки стойности до 2017 г.

На Фигура 24 е представено изменението на обезценките по кредити в банките в Европейския съюз и еврозоната през периода 2008 – 2017 г.

Фигура 24. Обезценки по кредити в банките в Европейския съюз и еврозоната през периода 2008 – 2017 г. (млрд. евро)

Източник: ЕЦБ.

От фигурата се вижда, че обезценките по кредити в банките в Европейския съюз и в банките в еврозоната се изменят паралелно през разглеждания период. Те значително нарастват през 2009 г., силно намаляват през 2010 г. и отново рязко се увеличават през 2011 г. Наблюдава се намаление през годините до края на анализирания период. Обезценките по кредити в двете анализирани групи банки през 2017 г. са двойно по-ниски в сравнение с 2008 г. Този показател се характеризира със значителна динамика.

Заклучение

Изводите, които могат да се направят от анализа на печалбата след данъчно облагане, възвръщаемост на собствения капитал, възвръщаемост на активите на банките, дял на експозиции под наблюдение и необслужвани експозиции в кредити и аванси, специфични провизии и обезценки по кредити в страните – членки на Европейския съюз през периода 2007 – 2017 г., са:

- някои от анализираните показатели на банките в Европейския съюз и на банките в еврозоната се изменят паралелно, като печалба след данъчно облагане, възвръщаемост на собствения капитал, възвръщае-

мост на активите, специфични провизии, обезценки по кредити. Това вероятно се дължи на факта, че банките в страните от еврозоната са част от банките в Европейския съюз;

- анализираните показатели се изменят паралелно в повечето стари страни – членки на Европейския съюз, включени в анализа, като изключения по отношение на някои показатели са Германия и Италия;

- през 2008, 2011 и 2012 г. както в банките в Европейския съюз, така и в банките в еврозоната се отчитат загуби, а възвръщаемостта на собствения капитал и възвръщаемостта на активите се влошават;

- през 2008, 2009, 2011 и 2012 г. банките в анализираните страни основателки на Европейската икономическа общност отчитат понижение на финансовите си резултати, а някои страни и загуби, а възвръщаемостта на собствения капитал и възвръщаемостта на активите намаляват;

- световната финансова и икономическа криза и дълговата криза в еврозоната оказват най-голямо негативно влияние върху печалбата след данъчно облагане, възвръщаемост на собствения капитал и възвръщаемост на активите на банките в Гърция, Испания и Ирландия. Това са и страните, които са най-засегнати от финансовата криза;

- показателите печалба след данъчно облагане, възвръщаемост на собствения капитал и възвръщаемост на активите на банките в Ирландия, Гърция, Португалия, Испания, Австрия и Финландия се изменят паралелно;

- световната финансова и икономическа криза и дълговата криза в еврозоната оказват най-голямо негативно влияние върху печалбата след данъчно облагане, възвръщаемост на собствения капитал и възвръщаемост на активите на банките в Кипър и Словения. Това са и страните, които са най-силно засегнати от финансовата криза;

- финансовата криза влошава и стойностите на печалбата след данъчно облагане, възвръщаемост на собствения капитал и възвръщаемост на активите в банките в балтийските страни Литва, Латвия и Естония, но те бързо се възстановяват;

- показателите печалба след данъчно облагане, възвръщаемост на собствения капитал и възвръщаемост на активите на банките в Словения, Кипър, Малта, Словакия, Естония, Латвия и Литва се изменят паралелно;

- в повечето страни, които не са част от еврозоната, печалбата след данъчно облагане на банките нараства към края на 2017 г. в сравнение с 2007 г. Най-високата по стойност загуба през периода 2007 – 2017 г. от -31,706 млрд. евро е отчетена през 2008 г. във Великобритания. Загуби са отчетени и в Дания, Унгария, Румъния и Хърватска. Това може да се обясни с влиянието на световната финансова и икономическа криза и дълговата криза в еврозоната. Следва да се отбележи, че въпреки това голяма част от банковите системи на страните в анализа отчитат печалба през периода 2007 – 2017 г. Една от тях е България;

- в страните от Европейския съюз извън еврозоната най-ниската стойност на показателя възвръщаемост на собствения капитал -22.09% е

отчетена в Унгария през 2014 г. През 2008 и 2009 г. в повечето страни е отчетено понижение, а през 2016 и 2017 г. нарастване на възвръщаемостта на собствения капитал;

- възвръщаемостта на активите отбелязва понижение в повечето страни, които не участват в еврозоната, в анализа през 2011 г.;

- показателите възвръщаемост на собствения капитал и възвръщаемост на активите на банките в страните – членки на Европейския съюз, които не са част от еврозоната, се изменят паралелно, но това не важи за печалбата след данъчно облагане;

- банките в Дания, Швеция и България сравнително бързо и стабилно се възстановяват от финансовата криза, като от 2013 г. показателите печалба след данъчно облагане, възвръщаемост на собствения капитал и възвръщаемост на активите нарастват;

- отношението на рисковите експозиции към кредити на банки значително нараства през периода на финансовата криза. Стойностите на показателя на банките в Европейския съюз и еврозоната намаляват след 2015 г., но делът на експозициите под наблюдение и необслужвани експозиции към кредити и аванси през 2017 г. все още са по-високи в сравнение с 2007 г. Процесът на чистене на банковите портфейли от необслужвани кредити в банките в Европейския съюз и еврозоната следва да продължи;

- отношението на рискови експозиции към кредити на банките се увеличава през периода на финансовата криза в страните, които основават Европейската икономическа общност, като в Италия стойността на този показател нараства най-много през анализирания период. През последните години от периода този дял непрекъснато намалява, което свидетелства за освобождаване на банковите портфейли от необслужвани кредити и възстановяване на банките от ефектите от финансовата криза върху дейността им;

- отношението на рисковите експозиции към кредити на банките значително нараства през анализирания период в повечето страни членки на Европейския съюз, които не са част от еврозоната. Най-високи са стойностите му за България. Други страни с високи стойности на показателя са Румъния, Унгария и Хърватска. Най-добре по отношение на този показател се представят Швеция, Великобритания и Дания. В повечето страни отношението на рисковите експозиции към кредити на банките нараства до 2012 г., след което намалява. Препоръчва се, банките в страните от Европейския съюз извън еврозоната да продължат да чистят портфейлите си от необслужвани кредити, като ускорят изпълнението на този процес;

- показателите на банките в еврозоната се влошават в по-голяма степен в сравнение с банките от Европейския съюз. По-конкретно това се отнася за печалба след данъчно облагане, възвръщаемост на капитала, възвръщаемост на активите, рискови експозиции на банките към кредити;

- стойностите на някои от показателите на италианските банки са по-лоши в сравнение с тези на другите стари страни – членки на Евро-

пейския съюз като отношението експозиции под наблюдение и необслужвани експозиции към кредити и аванси, печалба след данъчно облагане, възвръщаемост на собствения капитал и възвръщаемост на активите. Тези изводи се потвърждават и от резултатите от проведените стрес-тестове на европейските банки;

- банките в Ирландия и Испания сравнително бързо и стабилно се възстановяват от финансовата криза, като от 2013 г. показателите печалба след данъчно облагане, възвръщаемост на собствения капитал, възвръщаемост на активите и съотношението на рисковите експозиции на банките към общия размер на кредитите се подобряват;

- наблюдава се тенденция на влошаване на показателя рискови експозиции към общ размер на кредитите на банките в Гърция, като стойностите му нарастват в значителна степен през целия анализиран период и към 2017 г. достига 41.33%;

- Финландия се представя най-добре в сравнение със страните от еврозоната, включени в анализа, по отношение на показателите печалба след данъчно облагане, възвръщаемост на собствения капитал и възвръщаемост на активите, съотношението на рисковите експозиции на банките към общия размер на кредитите, специфични провизии. Единствено банките във Финландия от разглежданите страни не отчитат загуба и отрицателни стойности на възвръщаемостта на собствения капитал и възвръщаемостта на активите през анализирания период;

- отношението на рисковите експозиции към кредити на банки значително нараства през периода на световната финансова и икономическа криза и дълговата криза в еврозоната в повечето страни, докато във Финландия стойността на този показател се запазва без съществени изменения;

- стойностите на някои от показателите на гръцките банки са силно влошени като печалба след данъчно облагане, възвръщаемост на собствения капитал и възвръщаемост на активите до 2015 г., отношението експозиции под наблюдение и необслужвани експозиции към кредити и аванси;

- България се представя много добре в сравнение с другите страни, които не са част от еврозоната, включени в анализа, по отношение на показателите печалба след данъчно облагане, възвръщаемост на собствения капитал и възвръщаемост на активите. През периода 2007 – 2017 г. българските банки отчитат печалба и положителни стойности на показателите възвръщаемост на собствения капитал и възвръщаемост на активите. Българските банки функционират стабилно. Единствено стойностите на съотношението на рисковите експозиции на банките към общия размер на кредитите показват наличието на проблеми в българската банкова система. В тази връзка българските банки следва да активизират освобождаването на кредитните си портфейли от необслужвани кредити.

Използвани източници

- БНБ, Банките в България, за съответните години.
- Джонсън, Ф. & Джонсън, Р. (1996). *Банков мениджмънт*. Варна: Princeps.
- Завадска, З., Дроздовска, М., Яворски, В. (2012). *Банково дело*. София: Издателски комплекс – УНСС.
- Стефанова, П. (1994). *Рентабилност, ликвидност и капиталова адекватност*. София.
- Трифонов, С. (2002). *Паричен съвет, банкова система и финансово развитие*. София: Университетско издателство „Стопанство“.
- Ball, L. (2011). *Money, Banking and Financial Markets*. Second Edition. Worth Publishers .
- Bikker, J., Bos, J. (2008). *Bank Performance. A Theoretical and Empirical Framework for the Analysis of Profitability, Competition and Efficiency*. Routledge.
- Cecchetti, S., Schoenholtz, K. (2014). *Money, Banking and Financial Markets*. McGraw-Hill Irwin.
- Hubbard, R., O'Brien, A. (2011). *Money, Banking and the Financial System*. 1st Edition, Prentice Hall.
- Mishkin, F. (2016). *The economics of money, banking, and financial markets*, Pearson.
- <http://www.bnb.bg>
<https://www.ecb.europa.eu>